

๘๒ ๖
การวิเคราะห์ข้อมูลสถานเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน

ในพื้นที่ลุ่มน้ำตาขานน้ำขมตอขลาง

ปีการผลิต 2544/45



โดย

ศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ



เอกสารวิชาการเลขที่ 06 - 09 - 46

ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

2546

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม
เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

โดย
นายศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ

เอกสารวิชาการเลขที่ 06 - 09 - 46

ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2546

บทคัดย่อ

การศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาน้ำแม่แจ่มตอนล่าง ซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่ขาดการจัดการทรัพยากรที่ถูกต้อง จึงเป็นสาเหตุก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ประกอบด้วยพื้นที่ทั้งหมด 7,010,875 ไร่ ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาลักษณะทั่วไปของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมและต้นทุนผลตอบแทนการผลิตดังนี้

หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 46.08 ปี ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.72 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 87.60 มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.13 คน ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรจะมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยครัวเรือนละ 35.30 ไร่ เกษตรกรใช้เนื้อที่ถือครองส่วนใหญ่ในการปลูกข้าวทั้งข้าวนาปีและข้าวนาปรัง นอกจากเกษตรกรใช้เนื้อที่เพื่อการปลูกข้าวแล้ว ยังมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกหลายชนิดที่ปลูก ได้แก่ พืชไร่ชนิดต่างๆ และไม้ผล/ไม้ยืนต้น ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 175,127.44 บาท เป็นรายได้จากพืชเฉลี่ยร้อยละ 83.73 ของรายได้ทั้งหมด มีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 139,079.22 บาท ส่วนใหญ่ของรายจ่ายจะเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชถึงร้อยละ 69.13 ของรายจ่ายทั้งหมด ดังนั้นครัวเรือนเกษตรกรจะมีเงินออมเฉลี่ยครัวเรือนละ 36,048.52 บาท จากจำนวนหน่วยที่ดินทั้งหมด 28 หน่วยที่ดินมีการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการทำนาถึง 18 หน่วยที่ดิน บางหน่วยที่ดินมีการทำนาเพียง 1 ครั้ง หรือ 2 ครั้ง หรือบางหน่วยที่ดินทำนาได้ถึง 3 ครั้ง คือ ข้าวนาปีตามด้วยข้าวนาปรังครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และยังมีการทำนาแล้วตามด้วยการปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียวฝักมันและยาสูบ เป็นต้น ผลตอบแทนสุทธิที่ได้จากระบบของการปลูกข้าวแล้วตามด้วยการปลูกพืชไร่ ส่วนใหญ่จะเป็นผลกำไร โดยเฉพาะพืชครั้งที่ 2 หลังจากทำนาแล้วได้แก่การปลูกยาสูบในพื้นที่เดียวกัน โดยเฉพาะในหน่วยที่ดินที่ 41₁ ให้ผลตอบแทนดีกว่าหน่วยที่ดินอื่นๆ คือ ได้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 10,580.27 บาท สำหรับการทำนาเพียงครั้งเดียวในรอบปีการผลิต หน่วยที่ดินที่ 41₃ ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด เฉลี่ยไร่ละ 1,347.85 บาท ส่วนการผลิตพืชไร่ชนิดอื่นๆ เช่น อ้อยโรงงาน หน่วยที่ดินที่ 15M₆ จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุด เฉลี่ยไร่ละ 1,207.97 บาท มันสำปะหลังมีการปลูกในหน่วยที่ดินที่ 33.2 และ 44 ให้ผลเป็นกำไรทั้ง 2 หน่วยที่ดิน เหล่านี้เป็นต้น ส่วนการปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น อาทิเช่น ส้มโอ ส้มเขียวหวาน มะม่วง กัลฉวย ปรากฏว่าส้มเขียวหวานจะให้ผลตอบแทนมากที่สุด ส่วนปัญหาในการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปัญหาจากราคาผลผลิตตกต่ำ ศัตรูพืชรบกวน ปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูง

ดังนั้นควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการอบรมวิชาชีพอทางด้านเกษตรทั้งด้านการผลิตและการแปรรูป ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์พร้อมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนแรงงานภายในชุมชนเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

สารบัญเรื่อง

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1-1
	1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
	1.2 วัตถุประสงค์	1-1
	1.3 ระยะเวลาดำเนินการ	1-1
	1.4 สถานที่ดำเนินการ	1-2
	1.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ	1-2
	1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	1-2
	1.7 ผู้ดำเนินการวิจัย	1-4
	1.8 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	1-4
บทที่ 2	สภาพทั่วไปของชุมชน	2-1
บทที่ 3	ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	3-1
	3.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร	3-1
	3.2 การเข้ารับการศึกษา	3-2
	3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน	3-2
	3.4 การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	3-3
	3.5 รายได้ - รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร	3-3
	3.6 ภาวะหนี้สินและการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกร	3-3
	3.7 ปัญหาของครัวเรือนเกษตรกร	3-4
	3.8 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ	3-6
	3.9 ทศนคติการใช้ที่ดิน	3-7
	3.10 แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	3-7
บทที่ 4	ต้นทุนและผลตอบแทนของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4-1
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	5-1
	เอกสารอ้างอิง	ฉ-1
	ภาคผนวก	ผ-1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 : จำนวนครัวเรือน ประชากร และการนับถือศาสนาของชุมชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-5
ตารางที่ 2-2 : แรงงานและค่าจ้างของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-6
ตารางที่ 2-3 : อาชีพและรายได้ของประชากรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-8
ตารางที่ 2-4 : การถือครองที่ดินและหนังสือสำคัญในที่ดินของตนเองของชุมชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-12
ตารางที่ 2-5 : วัตถุประสงค์และสถานที่จำหน่ายผลผลิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-13
ตารางที่ 2-6 : ภาวะหนี้สินของประชากรในชุมชนจำแนกตามแหล่งเงินทุน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-18
ตารางที่ 2-7 : โครงสร้างสาธารณูปโภคของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-19
ตารางที่ 2-8 : สถาบันพัฒนาการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-23
ตารางที่ 2-9 : ปัญหาของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	2-24
ตารางที่ 3-1 : ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-9
ตารางที่ 3-2 : ลักษณะทั่วไปของสมาชิกครัวเรือนเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-10
ตารางที่ 3-3 : การเข้ารับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-11
ตารางที่ 3-4 : การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-17
ตารางที่ 3-5 : การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-19

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3-6 : รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-20
ตารางที่ 3-7 : ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-21
ตารางที่ 3-8 : ปัญหาการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-23
ตารางที่ 3-9 : ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-25
ตารางที่ 3-10 : ความต้องการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตของเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-26
ตารางที่ 3-11 : แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตและการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	3-28
ตารางที่ 4-1 : ต้นทุน ผลตอบแทนและอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนของประเภทการใช้ ประโยชน์ที่ดินจำแนกตามหน่วยที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45	4-17

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1	ที่ตั้งและอาณาเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
	1-3

ตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 : สถานที่เก็บข้อมูลจำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน้า

ผ-8

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 7,010,875 ไร่ หรือ 11,217.40 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 45 ของพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมทั้งหมด ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 15,506,431 ไร่ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ส่วนที่กว้างและมีเนื้อที่ผืนใหญ่สุดอยู่ในเขต 3 จังหวัดติดต่อกัน ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิจิตร และนครสวรรค์

โดยในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่ลุ่มน้ำมีสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรดิน ในปัจจุบันทรัพยากรเหล่านี้ได้เริ่มมีการบุกรุกและถูกนำมาใช้ประโยชน์ โดยขาดความระมัดระวัง ขาดการควบคุมดูแลและขาดการจัดการทรัพยากรที่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต่อไปในอนาคตถ้ายังไม่มีการควบคุมดูแลและจัดการอย่างจริงจังแล้ว จะทำให้ทรัพยากรเหล่านี้เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์อย่างมาก ดังนั้นเพื่อให้มีการใช้ที่ดินและแก้ปัญหาทรัพยากรได้อย่างถูกต้อง จึงต้องมีการวางแผนการใช้ที่ดินระดับลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ และความสมดุลระหว่างทรัพยากรธรรมชาติอันมีผลกระทบซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยาวนานตลอดจนเสริมสร้างชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ ในการวางแผนการใช้ที่ดินมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแนวทางในการวางแผนตลอดจนใช้ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ ทั่วไปประกอบการพิจารณากำหนดแผนการใช้ที่ดิน และกำหนดทางเลือกการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพที่ดินและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่เป็นสำคัญ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะทั่วไปและปัญหาของชุมชน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร
- 1.2.3 วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1.3 ระยะเวลาดำเนินการ

- 1.3.1 เตรียมงานและเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2545 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545
- 1.3.2 ดำรวจข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545

1.3.3 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545

1.3.4 เขียนและจัดทำรายงานตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

1.4 สถานที่ดำเนินการ

ได้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 7,010,875 ไร่ ครอบคลุมเนื้อที่ในอำเภอต่างๆ ของ 7 จังหวัด จำแนกรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตามรูปที่ 1)

จังหวัดกำแพงเพชร	ในเขตเมืองกำแพงเพชร อำเภอขาณุวรลักษบุรี อำเภอลองของ อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอไทรงาม อำเภอพรานกระต่าย อำเภอลานกระบือ และกิ่งอำเภอบึงสามัคคี
จังหวัดนครสวรรค์	ในเขตอำเภอชุมแสงและอำเภอบรรพตพิสัย
จังหวัดพิจิตร	ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอตะพานหิน อำเภอโพทะเล อำเภอสامง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอวชิรขันธ์ และกิ่งอำเภอบึงนาราง
จังหวัดพิษณุโลก	ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอบางกระทุ่ม อำเภอพรหมพิราม และอำเภอบางระกำ
จังหวัดสุโขทัย	ในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาส อำเภอบ้านด่านลานหอย อำเภอคีรีมาศ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีนคร
จังหวัดแพร่	ในเขตอำเภอลองและอำเภอวังชิ้น
จังหวัดอุตรดิตถ์	ในเขตอำเภอพิชัย

1.5 อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการ

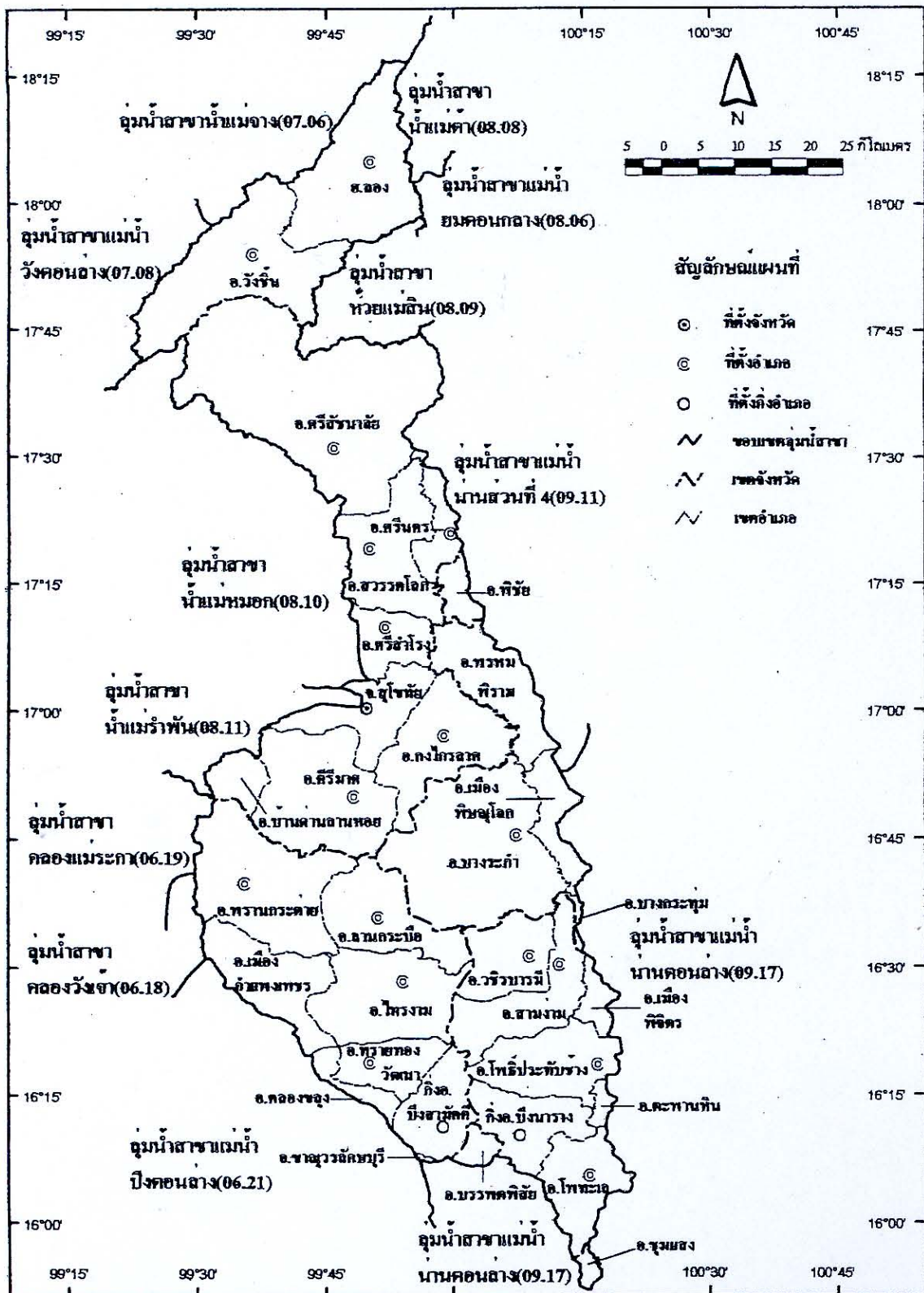
1.5.1 แบบสอบถามภาวะเศรษฐกิจและสังคม ของชุมชน ของครัวเรือนเกษตร และสภาพการผลิต

1.5.2 แผนที่สภาพการใช้ที่ดินซึ่งแสดงถึงขอบเขตของหน่วยที่ดินต่างๆ และแผนที่ภูมิประเทศ
มาตราส่วน 1:50,000 ซึ่งแสดงตำแหน่งของหมู่บ้านและหน่วยที่ดิน จัดทำขึ้นโดย ส่วนวางแผนการใช้
ที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการรวบรวมโดยการสำรวจด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านและตัวแทนเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียดในส่วนของข้อมูลการสัมภาษณ์ การสุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่างดังนี้



รูปที่ 1 ที่ตั้งและอาณาเขตลุ่มน้ำสาขาแม่ลำน้ำยมตอนล่าง

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านสำรวจโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้นำหมู่บ้านใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 1 ตัวอย่าง ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 53 ตัวอย่าง จาก 53 หมู่บ้าน

- ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สำรวจโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเกษตร ในแต่ละหน่วยที่ดินทั้งหมด 28 หน่วยที่ดิน ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวนตัวอย่างจาก 78 หมู่บ้าน ทั้งหมด 355 ตัวอย่าง

- ส่วนที่ 3 สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างที่ปลูกพืชตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Utilization Type) ตามหน่วยที่ดินทั้งหมดจำนวน 28 หน่วยที่ดิน โดยนักวิชาการส่วนวางแผนการใช้ที่ดิน จะเป็นผู้กำหนดชนิดและระบบของการปลูกพืชที่จะสำรวจในแต่ละหน่วยที่ดิน ตลอดจนเป็นผู้กำหนดจุดที่จะเข้าไปสำรวจหรือเก็บข้อมูล แต่เกษตรกรผู้รับผิดชอบในการสำรวจจะต้องเป็นผู้วินิจฉัย และตัดสินใจว่าจะเลือกจุดใดเป็นจุดสำรวจหรือเก็บข้อมูล โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและจะต้องพิจารณาถึงสภาพพื้นที่การใช้ประโยชน์ในที่ดินว่ามีการคมนาคมที่ไม่ลำบากเกินไป จนเป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ วิธีการสำรวจจะทำการสัมภาษณ์เกษตรกร ด้วยแบบสอบถามไม่น้อยกว่า 6 ตัวอย่าง ต่อหนึ่งหน่วยของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดิน (ยกเว้นบางหน่วยที่ดิน ได้ตัวอย่างน้อยกว่า 6 ตัวอย่าง เนื่องจากมีเกษตรกรปลูกไม่ครบจำนวนตามต้องการ) ซึ่งบริเวณจุดสำรวจจะใช้เพียงจุดเดียวหรือสองจุดก็ได้แล้วแต่ตามความเหมาะสมได้จำนวนตัวอย่างจากระบบการปลูกพืชในแต่ละหน่วยที่ดินทั้งหมด 520 ตัวอย่าง

1.6.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบการเขียนรายงาน

1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6.2.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของเกษตรกร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

1.6.2.2 ผลตอบแทนจากการผลิตพืช ตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในแต่ละหน่วยที่ดิน โดยวิเคราะห์ผลตอบแทนรายได้เหนือต้นทุนผันแปร ผลตอบแทนรายได้เหนือต้นทุนทั้งหมด และผลตอบแทนต่อการลงทุน

1.6.2.3 การเสนอผลการศึกษา นำเสนอเป็นแบบบรรยายประกอบตาราง

1.7 ผู้ดำเนินการวิจัย

นายศิริวัฒน์ สิงห์ศิริ

1.8 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ส่วนเศรษฐกิจที่ดิน

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของชุมชน

การศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่ จะทำการสำรวจข้อมูลจากผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ตัวอย่าง ด้วยการสอบถามจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำเกษตรกร หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น สำหรับการศึกษาในเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 7 ล้านกว่าไร่ หรือร้อยละ 45.97 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมทั้งหมด ประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของจังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ได้ทำการสำรวจผู้นำหมู่บ้านทั้งหมด 53 หมู่บ้าน กระจายไปทั่วพื้นที่ของลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ผลของการศึกษามีดังนี้คือ

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัด 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิจิตร และกำแพงเพชร ผลของการสำรวจพบว่าในแต่ละหมู่บ้านจะมีครัวเรือนระหว่าง 101-150 ครัวเรือน ร้อยละ 32.07 รองลงมาจะมีครัวเรือนอยู่ระหว่าง 51-100 ครัวเรือน ร้อยละ 24.53 และ 151-200 ครัวเรือน ร้อยละ 18.87 ตามลำดับ ส่วนขนาดของครัวเรือนที่อยู่ระหว่าง 251-300 ครัวเรือน จะมีน้อยที่สุด จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 501-1,000 คน ร้อยละ 49.06 มีสัญชาติไทยทั้งหมดและส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จะมีนับถือศาสนาคริสต์อยู่บ้างแต่น้อยมาก (ตารางที่ 2-1)

กำลังแรงงานและอัตราค่าจ้าง กำลังแรงงานของประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้เพื่อทำการเกษตร มีบางส่วนของประชากรวัยแรงงาน (อายุ 12-60 ปี) ต่อประชากรทั้งหมดอยู่ในช่วงร้อยละ 80-89 มากที่สุดร้อยละ 35.85 โดยมีสัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรต่อแรงงานทั้งหมดอยู่ในช่วงร้อยละ 80-89 ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด มากที่สุดเช่นเดียวกัน

กำลังแรงงานภาคการเกษตรของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 89.06 มาจากแรงงานภายในหมู่บ้านเช่นเดียวกัน รองลงมาจะมาจากที่อื่นแต่ภายในจังหวัดร้อยละ 7.74 ที่เหลือจะมาจากภาคอื่นและมาจากที่อื่นแต่ภายในภาคเดียวกัน อัตราค่าจ้างแรงงานคนโดยทั่วไปในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.26 ไม่เกินวันละ 100 บาท ส่วนแรงงานเครื่องจักรจะมีอัตราค่าจ้างอยู่ระหว่างไร่ละ 200 บาทขึ้นไป มากที่สุดร้อยละ 39.62 ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมนอกภาคการเกษตรจะมีอัตราค่าจ้างแรงงานคนส่วนใหญ่จะจ้างในอัตราวันละ 101-150 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.93 (ตารางที่ 2-2)

อาชีพและรายได้ของประชากร อาชีพหลักทางการเกษตรของประชากรในแต่ละหมู่บ้านคือการทำงานเป็นส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 90.57 ของหมู่บ้านทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ การปลูกพืชไร่ชนิดต่างๆ เช่น การปลูกถั่วเหลือง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นไม้ผลและพืชผัก ซึ่ง

มีไม่มากนัก อาชีพรองลงมา ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์มีมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 20.75 ของหมู่บ้านทั้งหมด ที่เหลือ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ และพืชผักชนิดต่างๆ ส่วนอาชีพหลักนอกภาคการเกษตรที่สำคัญ คือ การรับจ้างทั่วไป อาชีพรองลงมา ได้แก่ การค้าขาย และหัตถกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้าและเย็บผ้า เป็นต้น รายได้ของประชากรในหมู่บ้านมาจากรายได้ทางการเกษตรและรายได้นอกภาคการเกษตร รายได้หลักที่ได้มาจากการเกษตรมากที่สุดคือ รายได้จากการทำนา รองลงมา ได้แก่ รายได้จากถั่วเหลือง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนรายได้รองจากการเกษตรส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ รองลงมา ได้แก่ รายได้จากพืชไร่และพืชผักชนิดต่างๆ สำหรับรายได้หลักนอกภาคการเกษตรที่สำคัญและทำรายได้ให้มากที่สุด ได้แก่ รายได้จากการรับจ้างทั่วไปและรายได้นอกภาคการเกษตร ได้แก่ การค้าขาย (ตารางที่ 2-3)

การถือครองและการใช้ที่ดินในชุมชน เมื่อพิจารณาการถือครองที่ดินส่วนใหญ่ของเกษตรกรในหมู่บ้านจะมีพื้นที่ทำกินเฉลี่ยครัวเรือนละ 20 ไร่ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเกษตรกรมีเนื้อที่ถือครองขนาดพอสมควร เป็นการถือครองที่ดินของตนเองมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 81.26 ของชุมชน รองลงเป็นที่เช่าเฉลี่ยร้อยละ 16.04 และที่เช่าทำป่ล่ามีการถือครองน้อยที่สุดเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.70 ของชุมชน หนังสือสำคัญในที่ดินส่วนใหญ่ร้อยละ 47.96 จะเป็นโฉนด รองลงมา ได้แก่ น.ส.3ก./น.ส.3 น้อยที่สุด ได้แก่ ส.ค.1 มีเพียงร้อยละ 0.47 พืชที่ปลูกบางชนิดมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภค และเพื่อการค้าด้วยทั้งสองอย่าง เช่น ข้าว ไม้ผล และพืชผัก สำหรับพืชบางชนิดปลูกเพื่อการค้าเพียงอย่างเดียว ได้แก่ ถั่วเหลือง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยาสูบ เป็นต้น ซึ่งพืชเหล่านี้จะขายทั้งที่บ้าน ที่โรงงาน หรือที่ตลาดแล้วแต่ข้อตกลง ทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ ส่วนการเลี้ยงสัตว์จะมีวัตถุประสงค์ทั้ง 2 อย่าง คือ ทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อการค้าควบคู่กันไปไม่ว่าจะเป็น โค กระบือ สุกร ไก่ ปลา เป็นต้น (ตารางที่ 2-4 – 2-5)

ภาวะหนี้สินของชุมชน จากการศึกษาพบว่า มีแหล่งสินเชื่อและเงินทุนทั้งที่เป็นสถาบันและไม่ใช่อินstitution ในส่วนของแหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบัน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ที่มีประชากรเป็นสมาชิกและใช้บริการมากที่สุดร้อยละ 72.34 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้านร้อยละ 44.36 และกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านร้อยละ 26.20 น้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ สำหรับแหล่งเงินทุนที่ไม่ใช่อินstitution ได้แก่ เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และพ่อค้านายทุนทั่วไป (ตารางที่ 2-6)

โครงสร้างสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน พบว่าส่วนใหญ่มีโครงสร้างของถนนภายในหมู่บ้านรวมถึงถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอเป็นถนนลาดยางและลูกรัง มีสภาพใช้งานได้เกือบตลอดปี ยกเว้นบางแห่งบางช่วงยังเป็นลูกรัง การเดินทางไม่สะดวกแต่ก็สามารถใช้งานได้ การใช้น้ำเพื่อการบริโภคของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน จะใช้น้ำจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะใช้น้ำประปาหมู่บ้านกันมากที่สุด

รองลงมาได้แก่ น้ำฝน น้ำบ่อบาดาล ตามลำดับ น้อยที่สุดได้แก่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ปริมาณน้ำมีใช้พอเพียงตลอดปี ไม่ขาดแคลน บางแห่งมากเกินไปให้เกิดความเดือดร้อนอย่างมาก เพราะน้ำท่วมทุกปีโดยเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิจิตร ส่วนน้ำใช้เพื่อการเกษตรส่วนใหญ่ได้จากน้ำฝนซึ่งไม่พอเพียงต่อการเพาะปลูก ต้องอาศัยน้ำจากคลองชลประทานเนื่องมาจากเกษตรกรจะปลูกพืชปีละ 2-3 ครั้ง ไฟฟ้ามีใช้กันทุกหมู่บ้านและทุกครัวเรือน โทรศัพทสาธารณะและโทรศัพทส่วนบุคคลส่วนใหญ่มีใช้แล้วเฉลี่ยร้อยละ 71.70 และ 81.13 ของหมู่บ้านทั้งหมด ตามลำดับ นอกจากนี้หมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีสถานบริการในด้านต่างๆ อยู่แทบทุกหมู่บ้าน ทั้งโรงเรียนระดับต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 83.33 สถานบริการด้านสาธารณสุขก็มีทั้งสาธารณสุขมูลฐานชุมชนตั้งอยู่มีกองทุนยา และเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน สถานีอนามัย ตลอดจนโรงพยาบาล ส่วนศาสนสถานก็จะมีวัดอยู่เป็นจำนวนมากเกือบทุกหมู่บ้าน ในส่วนของสถานบริการอื่นๆ ที่มีอยู่ได้แก่ หอกระจายข่าว ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน หอสมุด ฯลฯ เป็นต้น (ตารางที่ 2-7)

องค์กรพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีองค์กรในหมู่บ้านประมาณ 1-5 องค์กร ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่การจัดตั้งขึ้นของสมาชิกภายในหมู่บ้านนั้นๆ องค์กรที่มีส่วนใหญ่ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจนของราษฎร นอกจากนั้นก็จะเป็กลุ่มต่างๆ ที่บางหมู่บ้านอาจจะมีหรือบางหมู่บ้านอาจไม่มี ก็แล้วแต่วัตถุประสงค์ของหมู่บ้านที่แตกต่างกันออกไป สำหรับองค์กรในชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรกรรมก็คือ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรซึ่งมีน้อยไม่ครบทุกหมู่บ้าน ขณะที่จุดประสงค์หลักของรัฐบาลในการจัดตั้งศูนย์นี้ต้องการให้มีครบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ จากการสำรวจหมู่บ้าน 53 หมู่บ้านในเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างพบว่ามีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรอยู่เพียง 18 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 33.96 ของหมู่บ้านทั้งหมด ส่วนอีก 35 หมู่บ้านหรือร้อยละ 66.04 ยังไม่มีศูนย์นี้ แต่ในรอบปีการผลิตที่ผ่านมาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรได้จัดให้มีการอบรมทางการเกษตรตลอดจนอบรมในด้านการประกอบอาชีพน้อยมาก ส่วนใหญ่ของการอบรมปีละ 1-2 ครั้งมากที่สุดร้อยละ 61.54 และจำนวนคนที่เข้าอบรมแต่ละครั้งจะมีอยู่ประมาณ 1-40 คน เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของการอบรม ถ้าให้ความรู้และเป็นประโยชน์โดยตรงกับการประกอบอาชีพ ก็จะมีผู้เข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 2-8)

ปัญหาชนิดต่างๆ ในหมู่บ้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้านสามารถสรุปชนิดของปัญหาหลักได้ 3 ชนิด ได้แก่ ปัญหาทางการเกษตร ปัญหาทางด้านสังคม และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนของปัญหาทางการเกษตร จะพบว่าลักษณะของปัญหาจะเกี่ยวข้องกับการผลิตพืชทางการเกษตรโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรในท้องที่ไหนก็ตาม เพียงแต่จะให้ความสำคัญถึงปัญหาใดมากที่สุด ปัญหาที่สำคัญของชุมชนจากการสำรวจ ได้แก่ ปัญหาจากศัตรูพืชระบาดวน เฉลี่ยร้อยละ 86.79 ของชุมชน

รองลงมา ได้แก่ ปัญหาจากราคาปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย, สารเคมี, ฮอร์โมน มีราคาสูง และปัญหาจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 79.25 และร้อยละ 62.26 ตามลำดับ นอกนั้นเป็นปัญหาอื่นๆ เช่น ดินขาดความสมบูรณ์ ขาดแคลนแรงงาน เป็นต้น ส่วนปัญหาทางด้านสังคมที่สำคัญและรุนแรง คือ ปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) ปัญหาการพนัน ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการตื่นเงินของแหล่งน้ำธรรมชาติ ปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างคนในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน (ตารางที่ 2-9)

ตารางที่ 2-1: ร้อยละของครัวเรือน ประชากรและการนับถือศาสนาของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
แม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	
- น้อยกว่า 50 ครัวเรือน	3.77
- 51-100 ครัวเรือน	24.53
- 101-150 ครัวเรือน	32.07
- 151-200 ครัวเรือน	18.87
- 201-250 ครัวเรือน	13.21
- 251-300 ครัวเรือน	1.89
- 301 ครัวเรือนขึ้นไป	5.66
ประชากรทั้งหมด	
- น้อยกว่า 500 คน	32.08
- 501- 1,000 คน	49.06
- 1,001-1,500 คน	15.09
- 1,501-2,000 คน	3.77
การนับถือศาสนา	
- พุทธทั้งหมด	94.34
- พุทธส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50)	5.51
- คริสต์ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50)	0.15
สัญชาติ	
- ไทยทั้งหมด	100.00

ตารางที่ 2-2: แรงงาน กำลังแรงงานและอัตราค่าจ้างของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
กำลังแรงงานของหมู่บ้าน	
สัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรต่อแรงงานทั้งหมด	
- น้อยกว่าร้อยละ 50	7.55
- ร้อยละ 50-59	1.89
- ร้อยละ 60-69	13.21
- ร้อยละ 70-79	20.75
- ร้อยละ 80-89	35.85
- ร้อยละ 90ขึ้นไป	20.75
สัดส่วนของประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน(12 - 60 ปี) ต่อประชากรทั้งหมด	
- น้อยกว่าร้อยละ 50	5.66
- ร้อยละ 50-59	9.43
- ร้อยละ 60-69	16.98
- ร้อยละ 70-79	18.87
- ร้อยละ 80-89	28.3
- ร้อยละ 90ขึ้นไป	20.76
แรงงานและค่าจ้าง	
แหล่งงานภาคการเกษตรของหมู่บ้านมาจาก	
- ภายในหมู่บ้านเดียวกัน	89.06
- มาจากที่อื่นแต่ภายในจังหวัด	7.74
- มาจากภาคอื่น	2.45
- มาจากที่อื่นแต่ภายในภาค	0.75
อัตราค่าจ้างโดยทั่วไป	
- อัตราค่าจ้างในการเกษตร	
แรงงานคน	
- น้อยกว่า 100 บาท/วัน	62.26
- ตั้งแต่ 101 - 150 บาท/วัน	35.85
- ตั้งแต่ 151-200 บาท/วัน	1.89
- มากกว่า 200 บาท/วัน	

ตารางที่ 2-2: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
เครื่องจักร	
- น้อยกว่า 150 บาท/ไร่	11.32
- ตั้งแต่ 151-200 บาท/ไร่	13.21
- ตั้งแต่ 201-250 บาท/ไร่	35.85
- มากกว่า 251 บาท/ไร่	39.62
- อัตราค่าจ้างนอกการเกษตร	
แรงงานคน	
- น้อยกว่า 100 บาท/วัน	11.32
- ตั้งแต่ 101 - 150 บาท/วัน	67.93
- ตั้งแต่ 151-200 บาท/วัน	15.09
- มากกว่า 200 บาท/วัน	5.66

ตารางที่ 2-3: อาชีพและรายได้ของประชากรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
- อาชีพหลัก	
ในการเกษตร	
- การทำนาข้าว	90.57
- การปลูกถั่วเหลือง	20.75
- การปลูกอ้อยโรงงาน	20.75
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	16.98
- การปลูกไม้ผล	16.98
- การเลี้ยงสัตว์	13.21
- การปลูกถั่วเขียว	11.32
- การปลูกยาสูบ	5.66
- การปลูกผัก	5.66
- การปลูกกล้วย	5.66
- การปลูกมันสำปะหลัง	3.77
- การปลูกหอมแดง	3.77
- การปลูกพริก	3.77
- การปลูกถั่วลิสง	1.89
- การปลูกแตงโม	1.89
- การปลูกไม้ยืนต้น	1.89
นอการเกษตร	
- การรับจ้างนอการเกษตรทั่วไป	60.38
- การค้าขาย	18.87
- การก่อสร้าง	11.32
- การเย็บผ้า	11.32
- ทำตะเกียบ	1.89
- ไม่มีอาชีพนอการเกษตร	16.98

ตารางที่ 2-3: (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
- รายได้รองได้จาก	
การเกษตร	
- การปลูกถั่วเขียว	7.55
- การทำนาข้าว	5.66
- การปลูกพริก	5.66
- การปลูกพืชผัก	3.77
- การปลูกถั่วเหลือง	3.77
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3.77
- การปลูกไม้ผล	1.89
- การปลูกแตงโม	1.89
- การปลูกอ้อยโรงงาน	1.89
- การเลี้ยงสัตว์	18.87
- การเลี้ยงปลา	3.77
- การรับจ้างในการเกษตร	3.77
- ไม่มีรายได้รองจากการเกษตร	62.26
นอกการเกษตร	
- การค้าขาย	7.55
- การรับจ้างนอกการเกษตร	3.77
- การจักสานผลิตภัณฑ์	3.77
- การก่อสร้าง	1.89
- ช่างตัดผม	1.89
- ไม่มีรายได้รองนอกการเกษตร	78.25

หมายเหตุ : เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ส่วนใหญ่ทำการเกษตรหลายชนิด

ร้อยละของกิจกรรมต่างๆ จึงมากกว่า 100 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 2-3: (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
- อาชีพพรอง	
ในการเกษตร	
- การเลี้ยงสัตว์	20.75
- การทำนาข้าว	7.55
- การปลูกถั่วเขียว	7.55
- การปลูกพริก	5.66
- การปลูกผัก	5.66
- การปลูกถั่วเหลือง	3.77
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3.77
- การเลี้ยงปลา	3.77
- การรับจ้างในการเกษตร	3.77
- การปลูกอ้อยโรงงาน	1.89
- การปลูกแตงโม	1.89
- การปลูกไม้ผล	1.89
- การจักษสารผลิตภัณฑ์	1.89
- ไม่มีอาชีพพรองในการเกษตร	62.26
นอกรการเกษตร	
- การค้าขาย	7.55
- การทอผ้า	5.66
- การเย็บผ้า	3.77
- รับจ้างนอกรการเกษตรทั่วไป	3.77
- การจักษานผลิตภัณฑ์	1.89
- ช่างตัดผม	1.89
- การก่อสร้าง	1.89
- ไม่มีอาชีพพรองนอกรการเกษตร	79.25

ตารางที่ 2-3: (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
- รายได้หลักได้จาก	
<i>ในการเกษตร</i>	
- การทำนาข้าว	84.91
- การปลูกถั่วเหลือง	24.53
- การปลูกอ้อยโรงงาน	22.64
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	20.75
- การปลูกถั่วเขียว	18.87
- การปลูกไม้ผล	18.87
- การปลูกพืชผัก	11.32
- การปลูกพริก	9.43
- การปลูกยาสูบ	5.66
- การปลูกกล้วย	5.66
- การปลูกมันสำปะหลัง	3.77
- การปลูกหอมแดง	3.77
- การปลูกแตงโม	1.89
- การปลูกถั่วลิสง	1.89
- การปลูกไม้ยืนต้น	1.89
- การเลี้ยงสุกร	16.98
- การเลี้ยง โค - กระบือ	11.32
- การเลี้ยงปลา	3.77
- การเลี้ยงไก่	1.89
<i>นอกการเกษตร</i>	
- การรับจ้างนอกการเกษตรทั่วไป	60.38
- การค้าขาย	18.87
- การก่อสร้าง	11.32
- การทอผ้า	7.55
- การเย็บผ้า	3.77
- การทำตะเกียบ	1.89
- ไม่มีรายได้หลักนอกการเกษตร	16.98

ตารางที่ 2-4: การถือครองที่ดินและหนังสือสำคัญในที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่ยล

รายการ	จำนวน
ที่ดินการถือครองและหนังสือสำคัญในที่ดิน	
พื้นที่ทำกินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	
- น้อยกว่า 5 ไร่	3.77
- 5 - 9 ไร่	20.76
- 10-14 ไร่	16.98
- 15-19 ไร่	15.09
- 20 ไร่ ขึ้นไป	43.40
ลักษณะการถือครองที่ดิน	
- ทั้งหมด	41.51
- น้อยกว่าไร่ยล 50	45.28
- น้อยกว่าไร่ยล 50	13.21
ลักษณะการถือครองที่ดินของตนเอง	
- ของตนเอง	81.26
- เช่า	16.04
- เข้าทำเปล่า	2.70
ประเภทของหนังสือสำคัญในที่ดินของตนเอง	
- โฉนด	47.96
- น.ส.3ก /น.ส.3	19.21
- ส.ป.ก. 4-01	18.21
- ภ.บ.ท.5	10.75
- ใบจับจองการทำกิน	0.75
- ส.ค.1	0.47
- ไม่มีเอกสารสิทธิ	2.64

ตารางที่ 2-5: วัตถุประสงค์และสถานที่จำหน่ายผลผลิตในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ประเภทของพืช	
ข้าว	98.11
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	92.31
- เพื่อการค้า	86.54
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	35.56
- ที่ตลาด	24.44
- ที่ท่าข้าว	26.67
- ที่โรงสี	20.00
- ที่ฟาร์ม	2.22
ถั่วเหลือง	24.53
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	61.54
- ที่ตลาด	38.46
- ที่ฟาร์ม	23.08
อ้อยโรงงาน	22.64
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่โรงงาน	100.00

ตารางที่ 2-5: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	20.75
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ฟาร์ม	36.36
- ที่บ้าน	36.36
- ที่โรงงาน	36.36
- ที่ตลาด	9.09
- ที่สหกรณ์	9.09
ไม้ผล	18.87
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	50.00
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	90.00
- ที่ฟาร์ม	10.00
- ที่ตลาด	10.00
ถั่วเขียว	18.87
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	60.00
- ที่ตลาด	30.00
- ที่โรงงาน	20.00
- ที่ฟาร์ม	10.00
ยาสูบ	5.66
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่โรงงาน	100.00

ตารางที่ 2-5: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
ผัก	11.32
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	33.33
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
- ที่ฟาร์ม	33.33
พริก	9.43
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	20.00
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
- ที่ตลาด	40.00
กล้วย	5.66
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	33.33
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
มันสำปะหลัง	3.77
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
- ที่โรงงาน	100.00

ตารางที่ 2-5: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
หอมแดง	3.77
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	50.00
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ฟาร์ม	50.00
- ที่บ้าน	50.00
- ที่ตลาด	50.00
ถั่วลิสง	1.89
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ฟาร์ม	100.00
แตงโม	1.89
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ฟาร์ม	100.00
ไม้ยืนต้น	1.89
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ตลาด	100.00

ตารางที่ 2-5: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
ประเภทของสัตว์	
สุกร	16.98
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	11.11
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	66.67
- ที่ฟาร์ม	22.22
- ที่ตลาด	11.11
โค - กระบือ	13.21
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	28.57
- เพื่อการค้า	85.71
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
ไก่	3.77
วัตถุประสงค์	
- เพื่อบริโภค	100.00
- เพื่อการค้า	50.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่บ้าน	100.00
ปลา	3.77
วัตถุประสงค์	
- เพื่อการค้า	100.00
กรณีเพื่อการค้า ระบุสถานที่จำหน่าย	
- ที่ฟาร์ม	100.00

ตารางที่ 2-6: ภาวะหนี้สินของประชากรในชุมชนตามแหล่งเงินทุนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

รายการ	จำนวนเงินที่เป็นหนี้ (บาท/ครัวเรือน)	ร้อยละของ จำนวนเงินที่เป็นหนี้
แหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบัน		
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	5,884.60	72.34
- กองทุนหมู่บ้าน	3,608.89	44.36
- กลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน	2,131.31	26.20
- กลุ่มสหกรณ์	1,339.75	16.47
แหล่งเงินทุนที่ไม่ใช่สถาบัน		
- เพื่อนบ้าน	443.35	5.45
- ญาติ	151.35	1.86
- พ่อค้า	104.00	1.28

หมายเหตุ : เกษตรกรบางรายอาจเป็นหนี้จากแหล่งเงินทุนมากกว่า 1 แห่ง

ตารางที่ 2-7: โครงสร้างสาธารณูปโภคของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ยล

รายการ	จำนวน
ถนน	
- ถนนภายในหมู่บ้าน	
โครงสร้างของถนน	
- ลาดยาง/ลูกรัง	50.94
- ลาดยาง	32.08
- ลูกรัง	9.43
- คอนกรีต/ลูกรัง	3.77
- คอนกรีต	1.89
- ลาดยาง/คอนกรีต	1.89
สภาพของถนน	
- ใช้ได้ตลอดปี	92.45
- ใช้ได้บางช่วงของฤดูกาล	7.55
- ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ	
โครงสร้างของถนน	
- ลาดยาง	58.49
- ลาดยาง/ลูกรัง	35.85
- คอนกรีต	3.77
- ลูกรัง	1.89
สภาพของถนน	
- ใช้ได้ตลอดปี	96.23
- ใช้ได้บางช่วงของฤดูกาล	3.77

ตารางที่ 2-7: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
แหล่งน้ำหลัก	
- น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค	
แหล่งน้ำ	
- น้ำประปาหมู่บ้าน	61.04
- น้ำฝน	17.64
- น้ำบ่อ	9.72
- น้ำประปาส่วนภูมิภาค	5.94
- น้ำบาดาล	5.28
- แหล่งน้ำธรรมชาติ	0.38
ปริมาณน้ำเพียงพอหรือไม่	
- เพียงพอ	84.91
- ไม่เพียงพอ	15.09
- น้ำเพื่อการเกษตร	
แหล่งน้ำ	
- น้ำฝน	51.60
- คลองชลประทาน	19.25
- น้ำบาดาล	15.85
- แหล่งน้ำธรรมชาติ	13.30
ปริมาณน้ำเพียงพอหรือไม่	
- เพียงพอ	47.17
- ไม่เพียงพอ	52.83
ไฟฟ้า	
- ครัวเรือนที่ไม่มี	-
- น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด	-
- มากกว่าร้อยละ 81 - 100 ของครัวเรือนทั้งหมด	100.00

ตารางที่ 2-7: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
โทรศัพท์สาธารณะ	
- มี	71.70
- ไม่มี	28.30
โทรศัพท์ส่วนบุคคล	
- มี	81.13
- ไม่มี	18.87
สถานศึกษาภายในหมู่บ้าน	
- มี	67.92
- ไม่มี	32.08
ระดับสถานศึกษา	
- โรงเรียนระดับประถม	83.33
- โรงเรียนอนุบาล	58.33
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	52.78
- โรงเรียนที่มีการให้บริการศึกษาผู้ใหญ่	30.56
- โรงเรียนระดับมัธยม	27.78
สถานบริการสาธารณสุขภายในหมู่บ้าน	
- มี	94.34
- ไม่มี	5.66
ประเภทของสถานบริการสาธารณสุข	
- สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	94.00
- กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน	88.00
- สถานีอนามัย	24.00
- โรงพยาบาล	2.00

ตารางที่ 2-7: (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
ศาสนสถานที่ตั้งภายในหมู่บ้าน	
- มี	62.26
- ไม่มี	37.74
ประเภทของศาสนสถาน	
- วัด	90.91
- สำนักสงฆ์	18.18
บริการสาธารณะอื่น ๆ	
- มี	96.23
- ไม่มี	3.77
ประเภทของบริการสาธารณะอื่น ๆ	
- หอกระจายข่าว	96.08
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	80.39
- ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน	72.55
- สถานบริการด้านไปรษณีย์	47.06
- ห้องสมุด	27.45
- คลังยาสัตว์ หรือสัตวแพทย์อาสา	3.92
- ธนาคารข้าว	1.96
- อาสาพัฒนาปศุสัตว์	1.96
- ศูนย์ฝึกอาชีพ	1.96

หมายเหตุ : เกษตรกรตัวอย่าง 1 ราย สามารถบอกประเภทของบริการอื่นๆ ได้มากกว่า 1 ประเภท

ตารางที่ 2-8: สถาบันพัฒนาการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร	
- มี	33.96
- ไม่มี	66.04
ในรอบปีที่ผ่านมามีการฝึกอบรมหรือไม่	
- มี	24.53
- ไม่มี	75.47
จำนวนครั้งที่จัดอบรมในรอบปี	
- 1 - 2 ครั้ง	61.54
- 3 - 4 ครั้ง	-
- 5 - 6 ครั้ง	23.08
- มากกว่า 7 ครั้งขึ้นไป	15.38
จำนวนรายที่เข้าอบรมเฉลี่ยต่อครั้ง	
- 1 - 20 คน	30.77
- 21 - 40 คน	30.77
- 41-60 คน	23.08
- 61- 80คน	-
- มากกว่า 80 คน	15.38
สถาบันในชุมชน	
- ไม่มี	5.66
- มี	94.34
- กลุ่มแม่บ้าน	70.00
- กองทุนหมู่บ้าน	60.00
- กลุ่มออมทรัพย์	46.00
- กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจนของราษฎร	34.00
- กลุ่มเกษตรกรผู้ทอดผ้า	8.00
- กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ	6.00

ตารางที่ 2-9: ปัญหาของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ปัญหาทางด้านการเกษตร	
ไม่มี	-
มี	100.00
- ศัตรูพืชรบกวน	86.79
- ราคาปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย, สารเคมี, ฮอริโมน)	79.25
- ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	62.26
- ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	56.60
- ดินขาดความสมบูรณ์	30.19
- ขาดแคลนทุน	28.30
- คุณภาพปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย, สารเคมี, ฮอริโมน)	22.64
- ขาดแคลนแรงงาน	15.09
- น้ำท่วม	11.32
- ราคาผลผลิตตกต่ำ	9.43
- ฝนแล้ง	1.89
ปัญหาด้านสังคม	
ไม่มี	39.62
มี	60.38
- ยาเสพติด/ยาบ้า	93.75
- เล่นการพนัน	56.25
- ใจร้าย	21.88
- โรคเอดส์	6.25
ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม	
ไม่มี	62.26
มี	37.74
- การตื่นเงินของแหล่งน้ำธรรมชาติ	85.00
- ความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างหมู่บ้าน	25.00
- ด้านทรัพยากรป่าไม้	20.00
- ความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างคนในหมู่บ้าน	20.00
- ขาดแคลนน้ำ	5.00

หมายเหตุ : บางหมู่บ้านมีปัญหามากกว่า 1 อย่าง

บทที่ 3

ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ที่สุดของกลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมทั้งหมด โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 11,217.40 ตารางกิโลเมตร จำนวน 7,010,875 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.97 ของกลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมทั้งหมด ประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของที่ติดต่อกันของ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแพร่ อุดรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ส่วนที่กว้างใหญ่ และมีเนื้อที่ผืนใหญ่สุดอยู่ในเขต 3 จังหวัดติดต่อกัน ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิจิตร และกำแพงเพชร ในการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในเขตลุ่มน้ำ จะสำรวจครัวเรือนตัวอย่างกระจายไปในทั่วทุกท้องที่ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 355 ตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้ คือ

3.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

ผลจากการศึกษาอายุและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 46.08 ปี นับถือศาสนาพุทธเฉลี่ยร้อยละ 99.72 ของครัวเรือนทั้งหมด มีนับถือศาสนาอิสลามอยู่เพียงคนเดียวหรือคิดเป็นร้อยละ 0.28 หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 87.60 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายหรือจบปวช. เฉลี่ยร้อยละ 6.76 และ 2.54 ตามลำดับ นอกจากนั้นก็จะเป็นพวกที่พออ่านออกเขียนได้บ้างเล็กน้อยและพวกที่ไม่รู้หนังสือเลย ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาชั้นสูงสุดคือ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรืออนุปริญญา มีน้อยที่สุดเพียง 1 รายคิดเป็นร้อยละ 0.28 ของครัวเรือน สมาชิกในแต่ละครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 4.13 คน เป็นเพศหญิงและเพศชายจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศหญิงมากกว่าเล็กน้อยเฉลี่ยร้อยละ 50.58 และเพศชายเฉลี่ยร้อยละ 49.42 ในจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ยร้อยละ 74.57 และอยู่นอกวัยแรงงานเฉลี่ยร้อยละ 25.43 ในส่วนของผู้ที่อยู่นอกวัยแรงงานจะเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี ลงมาซึ่งเป็นเด็กเล็กและเด็กที่กำลังเรียนหนังสือ ที่เหลือจะเป็นคนชราและผู้ป่วย ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปี สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 56.84 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือ พวกที่กำลังศึกษาอยู่เฉลี่ยร้อยละ 24.74 จบการศึกษาระดับสูงสุดคือ ระดับปริญญาเฉลี่ยร้อยละ 0.75 ส่วนใหญ่ของสมาชิกในแต่ละครัวเรือนจะมีสถานภาพการทำงานมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงาน ในจำนวนของคนทำงาน จะทำการเกษตรในครัวเรือนเพียงอย่างเดียวมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 41.51 รองลงมาทำการเกษตรในครัวเรือนและรับจ้างในการเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 28.81 ทำการเกษตรในครัวเรือน

และประกอบอาชีพอื่นร้อยละ 10.36 ทำการเกษตรในครัวเรือนและรับจ้างทั้งในและนอกรการเกษตรและประกอบอาชีพอื่นเพียงอย่างเดียวจะมีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 4.59 ของผู้ทำงาน สำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำงานส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รองลงมาได้แก่ คนชราและเด็กเล็ก ตลอดจนแม่บ้านและคนพิการตามลำดับ (ตารางที่ 3-1 – 3-2)

3.2 การเข้ารับการฝึกอบรม

ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้การอบรมให้ความรู้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพในหลายชนิดของอาชีพแก่หัวหน้าครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 72.11 ของหัวหน้าครัวเรือนไม่เคยเข้ารับการอบรมจะมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 27.89 ที่เข้ารับการอบรม ลักษณะของการอบรมเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยมีเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การอบรม เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน กรมชลประทาน สถานีพัฒนาที่ดิน เป็นต้น หน่วยงานที่เข้ามามากที่สุด คือ เกษตรอำเภอ จะเข้ามาให้การอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืช การใช้สารเคมี การทำสารธรรมชาติ และการปลูกผักสวนครัว หน่วยงานของพัฒนาชุมชนให้การอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และปัญหาโรคพืช สถานีพัฒนาที่ดินให้การอบรมเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนเจ้าหน้าที่จากโรงงานยาสูบให้การอบรมเกี่ยวกับการปลูกยาสูบ เป็นต้น การอบรมชนิดไหนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของตนเอง หัวหน้าครัวเรือนจะเข้ารับการอบรมกันเป็นจำนวนมาก เพราะเห็นคุณค่าของการอบรมเพื่อนำไปใช้ได้โดยตรงกับอาชีพประจำของตัวเองและมีประโยชน์ การอบรมบางอย่างหัวหน้าครัวเรือนก็ไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควรเพราะคิดว่าไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง จะมีคนเข้ารับการอบรมกันน้อยมาก จะสังเกตได้ว่าชนิดของการอบรมซึ่งหัวหน้าครัวเรือนได้มีกิจกรรมในชีวิตประจำวันและเป็นอาชีพหลักของตัวเอง จะให้ความสนใจและเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 3-3)

3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน

จากผลการสำรวจหัวหน้าครัวเรือนในส่วนของความเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่างๆ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง พบว่ามีกลุ่มหรือสถาบันต่างๆ หลายแห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน) กองทุนองค์การบริหารส่วนตำบล (เงินแสน) กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กขคจ) และสหกรณ์โรงป๋มไอบยา ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ชนิดของกลุ่มหรือสถาบัน แต่วัตถุประสงค์หลักจะให้ความช่วยเหลือในด้าน การประกอบอาชีพ โดยที่มีหัวหน้าครัวเรือนให้ความสนใจเข้าเป็นสมาชิกในแต่ละกลุ่มมีมากถึงร้อยละ 87.61 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะมีหัวหน้าครัวเรือนให้ความสนใจเข้าเป็นสมาชิกมากที่สุดร้อยละ 80.39 ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิก รองลงมา ได้แก่

กองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน) เฉลี่ยร้อยละ 28.30 สหกรณ์การเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 15.11 ที่เหลือจะเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กลุ่มหรือสถาบันทั้งหมดมีวัตถุประสงค์หลักคือ ให้เกษตรกรกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนเห็นว่าให้ประโยชน์โดยตรงกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ส่วนใหญ่ก็ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าเป็นสมาชิกมากและน้อยแตกต่างกันออกไป (ตารางที่ 3-4)

3.4 การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เกษตรกรถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 35.30 ไร่ ในจำนวนนี้จะเป็นเนื้อที่ถือครองของตนเองเฉลี่ยครัวเรือนละ 25.11 ไร่ มีที่เช่าและเช่าทำปลูมาอยู่เพียงเล็กน้อยเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.42 และ 0.77 ไร่ ตามลำดับ หนังสือสำคัญในที่ดินมากกว่าครึ่งจะเป็นโฉนดที่ดินเฉลี่ยร้อยละ 53.14 ของเนื้อที่ถือครองของตนเอง รองลงมาได้แก่ ส.ป.ก.4-01 และ น.ส.3 เฉลี่ยร้อยละ 16.91 และ 14.22 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือจะเป็น ภ.บ.ท.5 น.ส.3ก และ ส.ค.1 จะน้อยที่สุด

สำหรับลักษณะของการใช้ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนาข้าว โดยเป็นที่นามากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 70.48 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมดหรือในแต่ละครัวเรือนจะมีที่นาอยู่ครัวเรือนละ 24.88 ไร่ รองลงมาได้แก่ ที่ไร่ซึ่งใช้ในการปลูกพืชตระกูลถั่วชนิดต่างๆ อ้อย และข้าวโพด เป็นต้น ส่วนที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นมีอยู่เพียงร้อยละ 3.53 ที่เหลือจะเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทิ้งวางและที่ปลูกพืชผัก (ตารางที่ 3-5)

3.5 รายได้ - รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

เป็นผลจากความแตกต่างระหว่างรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายรวมทั้งเกิดขึ้นในแต่ละรอบปีการผลิต เมื่อศึกษาถึงแหล่งที่มาของรายได้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วยรายได้ในฟาร์มและรายได้นอกฟาร์ม พบว่าครัวเรือนเกษตรกรจะมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 175,127.74 บาท ในที่นี้จะเป็นรายได้ในฟาร์มจากพืชและสัตว์เฉลี่ยครัวเรือนละ 147,927.52 บาท และรายได้นอกฟาร์มเฉลี่ยครัวเรือนละ 27,200.22 บาท ขณะเดียวกันจะมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยครัวเรือนละ 139,079.22 บาท ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 24.08 จะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชได้แก่ ค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักรตลอดจนค่าพันธุ์และอื่นๆ อีกเล็กน้อย เมื่อพิจารณาถึงรายได้และรายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรจะมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ดังนั้นจะมีรายได้หรือเงินออมสุทธิเฉลี่ยครัวเรือนละ 36,048.52 บาท (ตารางที่ 3-6)

3.6 ภาวะหนี้สินและการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาในเรื่องของภาวะหนี้สินและลักษณะการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ ปราบกว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 83.38 จะเป็นหนี้ ลักษณะของการกู้ยืมจะมีทั้งกู้ยืม

ในระบบ* และนอกระบบ* แต่จะเป็นการกู้ยืมในระบบแทบทั้งหมดเฉลี่ยร้อยละ 96.60 ของครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนที่เหลือจะเป็นการกู้ยืมนอกระบบจะมีอยู่เพียงร้อยละ 3.40 วัตถุประสงค์หลักในการกู้ยืมส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร รองลงมาได้แก่ นำไปใช้ลงทุนในทรัพย์สิน เช่น ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ หรือต่อเติมบ้าน เป็นต้น ส่วนที่เหลือจะใช้ในการครองชีพโดยทั่วไป โดยจะมียอดเงินกู้ยืมในระบบเฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 66,584.51 บาท ส่วนใหญ่ของครัวเรือนที่กู้ยืมเงินจะกู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยมีครัวเรือนเกษตรถึงร้อยละ 77.46 ของครัวเรือนที่มีหนี้กู้ยืมจากสถาบันแห่งนี้ รองลงมา ได้แก่ การกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน และธนาคารพาณิชย์ ตามลำดับ โดยมีอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ร้อยละ 1-16 ทั้งนี้แล้วแต่เงื่อนไขของการกู้และสถาบันที่ให้กู้ และส่วนใหญ่จะกู้ในระยะเวลาเพียงสั้นๆ คือ เพียงปีเดียว

ในส่วนของเงินกู้นอกระบบที่มีครัวเรือนเกษตรเพียงร้อยละ 3.40 ของครัวเรือนที่มีหนี้ทำการกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน โดยมีการกู้ยืมรวมทั้งสิ้นเฉลี่ยครอบครัวละ 34,400.00 บาท วัตถุประสงค์หลักก็ใช้ในการเกษตรมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ใช้ในการครองชีพและลงทุนในทรัพย์สินต่างๆ เหมือนกับการกู้ในระบบ แต่อัตราดอกเบี้ยจะสูงกว่าเงินกู้ในระบบมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของผู้กู้และผู้ให้กู้ จะมีอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ 3-36 เปอร์เซ็นต์ ส่วนระยะเวลาในการกู้ก็เหมือนกับกู้ในระบบ คือ ในระยะเวลาสั้นๆ (ตารางที่ 3-7)

3.7 ปัญหาของครัวเรือนเกษตรกร

3.7.1 ปัญหาในการผลิตทางการเกษตร ผลจากการสำรวจเกษตรกรในแต่ละครัวเรือน จะพบว่าปัญหาในการเกษตรไม่แตกต่างกันมากนักในด้านความคิดเห็นของตัวเกษตรกรเอง ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในเรื่องของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยทั่วไป ลักษณะของปัญหาที่สำคัญๆ ที่เกษตรกรพบมีหลายอย่างแต่จะอย่างไรก็เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรแทบทั้งสิ้น ปัญหาที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ มากที่สุดโดยมีเกษตรกรจำนวนมากเฉลี่ยถึงร้อยละ 40.74 ได้แก่ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถสร้างอำนาจในการต่อรองเรื่องราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าและตลาดเป็นผู้กำหนดราคา เมื่อใดก็ตามที่ผลผลิตที่ได้มีน้อยกว่าความต้องการของตลาด ราคาผลผลิตจะสูงขึ้น และเมื่อใดที่ผลผลิตที่ได้มีมากกว่าความต้องการของตลาด ราคา

หมายเหตุ * ในสถาบันการเงิน หมายถึง นิติบุคคลที่จะทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วย ธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สหกรณ์ หรือหน่วยงานราชการที่ดำเนินกิจกรรมให้สินเชื่อแต่เกษตรกรนิติบุคคลดังกล่าว ธ.ก.ส. ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารอื่นๆ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร อ.ต.ก. เป็นต้น

* นอกสถาบันการเงิน หมายถึง สถาบันการเงินนอกระบบ ได้แก่ แหล่งเงินกู้ที่กฎหมายควบคุมไม่ถึงด้านปริมาณเงินกู้ที่หมุนเวียนหรือดอกเบี้ยได้แก่ แหล่งเงินกู้จากญาติ เพื่อนบ้าน เจ้าของ ที่ดิน พ่อค้า เจ้าของโรงสี โรงงานต่างๆ ตลอดจนสวัสดิการและแชร์

ขึ้นอยู่กับพ่อค้าและตลาดเป็นผู้กำหนดราคา เมื่อใดก็ตามที่ผลผลิตที่ได้มีน้อยกว่าความต้องการของตลาด ราคาผลผลิตจะสูงขึ้น และเมื่อใดที่ผลผลิตที่ได้มีมากกว่าความต้องการของตลาด ราคาผลผลิตที่ได้จะต่ำลง ซึ่งจะเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของเกษตรกรที่ไม่สามารถควบคุมการผลิตได้ รองลงมา ได้แก่ ปัญหาจากศัตรูพืชรบกวนร้อยละ 18.80 ปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูงร้อยละ 17.66 ปัญหาจากการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 7.98 ปัญหาจากน้ำท่วมและขาดเงินทุนร้อยละ 2.85 ตามลำดับ นอกจากนี้จะเป็นปัญหาจากสภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะของดินมีความลาดชัน ผลผลิตและปัจจัยการผลิตมีคุณภาพต่ำ ตลอดจนถูกผู้ซื้อเอาเปรียบสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น (ตารางที่ 3-8)

3.7.2 ปัญหาในการครองชีพ โดยทั่วไปปัญหาในการครองชีพจะมีลักษณะ ของปัญหาคล้ายคลึงกันทุกครัวเรือน จะมีความแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะที่ตั้งของแต่ละครัวเรือนของเกษตรกรในเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง

จากการสำรวจพบว่า มีครัวเรือนเกษตรถึงร้อยละ 63.38 พบว่ามีปัญหาในการครองชีพ ขณะที่ครัวเรือนเกษตรเพียงส่วนน้อยเพียงร้อยละ 36.62 จะไม่มีปัญหาในการครองชีพ ลักษณะของปัญหาในเรื่องของรายได้ไม่พอรายจ่ายจะมีจำนวนครัวเรือนเกษตรจำนวนมากเฉลี่ยร้อยละ 44.00 ของครัวเรือนที่มีปัญหาพบได้บ่อยที่สุด และเนื่องจากรายได้ไม่พอรายจ่ายจะทำให้เกิดปัญหาไม่มีรายได้พอที่จะไปชำระค่าน้ำค้ำ รongลงมา ได้แก่ ปัญหาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ มิไม่ครอบคลุมพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ของลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างมีขอบเขตพื้นที่กว้างเกือบครึ่งหนึ่งของลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างทั้งหมด (ตารางที่ 3-8)

3.7.3 ปัญหาทางด้านสังคมและความปลอดภัย จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาทางด้านสังคมและความปลอดภัยของพื้นที่ชุมชนต่างๆ จะพบปัญหาในด้านนี้มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ลักษณะของแต่ละชุมชนที่อยู่อาศัย ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นส่วนใหญ่ของครัวเรือนที่ถูกสำรวจแทบทั้งหมดจะไม่ค่อยมีปัญหาที่มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 9.58 ของครัวเรือนทั้งหมดที่พบปัญหาและปัญหาที่ครัวเรือนส่วนใหญ่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาเรื่องยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าซึ่งเป็นที่ยอมรับเพราะหาง่าย มีครัวเรือนเกษตรถึงร้อยละ 82.35 ของครัวเรือนเกษตรที่มีปัญหาพบมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ปัญหาจากการโจรกรรมลักเล็กขโมยน้อยซึ่งมีอยู่ทั่วไปเฉลี่ยร้อยละ 38.24 นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในเรื่องความคิดความเห็นไม่ตรงกันบ้างและปัญหาความขัดแย้งนอกชุมชนในเรื่องของการแย่งแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นปัญหาไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงใดๆ (ตารางที่ 3-8)

3.7.4 ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีครัวเรือนเกษตรเกือบครึ่งหรือร้อยละ 41.41 ที่ให้คำตอบว่ามีปัญหาในด้านนี้ โดยลักษณะของปัญหาที่ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ

81.63 ของครัวเรือนที่มีปัญหาพบมากที่สุดได้แก่ ปัญหาทรัพยากรน้ำขาดแคลนทั้งน้ำกินและน้ำใช้ จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแทบจะทุกหมู่บ้าน และจะเป็นปัญหาที่เกษตรกรคิดว่ามีความรุนแรงต่อสภาวะการดำรงชีวิตประจำวันปัญหารองลงมาได้แก่ ปัญหาจากทรัพยากรที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเสื่อมโทรมลง ตลอดจนปัญหาจากคุณภาพน้ำไม่มีความสะอาดเพียงพอ (ตารางที่ 3-8)

3.8. ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ

ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของเกษตรกรจะแบ่งลักษณะของความช่วยเหลือออกเป็นหลักใหญ่ๆ 2 ชนิด ซึ่งใน 2 ชนิดนี้จะจำแนกออกได้อีกหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป ความช่วยเหลือทั้ง 2 ชนิด ได้แก่ ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในด้านการประกอบอาชีพ และความต้องการความช่วยเหลือด้านการครองชีพและสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.8.1 ความต้องการความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ เกษตรกรทุกครัวเรือนมีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือของเอกชนได้เข้ามาช่วยเหลือไม่ว่าจะในเรื่องใดก็ตาม ซึ่งมีผลกระทบถึงสภาพการดำรงชีวิตและการทำมาหากินของเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม ในส่วนของความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในด้านการประกอบอาชีพ ผลของการสำรวจมีครัวเรือนเกษตรจำนวนมากถึงร้อยละ 92.96 มีความต้องการอยากให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเกษตรกรในแต่ละท้องที่มีความต้องการเหมือนๆ กัน โดยลักษณะของความต้องการแบ่งออกได้หลายอย่าง เช่น ความต้องการในการให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมมีครัวเรือนเกษตรกรถึงร้อยละ 76.97 ที่ให้คำตอบว่ามีความต้องการชนิดนี้ รองลงมาร้อยละ 56.97 ของครัวเรือนเกษตรที่ต้องการ อยากให้มีการประกันราคาผลผลิตให้สูงขึ้น จัดหาตลาดผลผลิตร้อยละ 53.03 ส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชเฉลี่ยร้อยละ 27.58 และ 26.06 ตามลำดับ ส่วนความต้องการในลำดับต่อมา ได้แก่ ความต้องการให้รัฐส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการบำรุงดิน จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพเสริม ตลอดจนหาพันธุ์พืชและแหล่งเงินทุนในการผลิต เป็นต้น (ตารางที่ 3-9)

3.8.2 ความต้องการด้านการครองชีพและสังคม ความต้องการด้านนี้ของเกษตรกรในจำนวนเกษตรกรทั้งหมดที่ได้รับการสำรวจ พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 43.94 ของครัวเรือนเกษตร มีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการในเรื่องของสาธารณูปโภคชนิดต่างๆ เช่น การจัดสร้างและซ่อมแซมถนนให้ใช้ได้ตลอดทั้งปี มีถนนหนทางสามารถติดต่อกันได้ในแต่ละหมู่บ้านแต่ละตำบลทั่วถึงกันได้ตลอด เป็นความต้องการที่มีเกษตรกรจำนวนมากเฉลี่ยร้อยละ 55.77 มีความต้องการมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความต้องการในเรื่องของการติดตั้งโทรศัพท์เฉลี่ยร้อยละ 42.95 และการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคร้อยละ 29.49 ส่วนที่เหลือจะเป็นความต้องการในเรื่องของการ

จัดสร้างสถานีอนามัยในหมู่บ้านที่ยังไม่มีสถานีอนามัย การจัดสร้างโรงเรียนให้เพียงพอต่อสมาชิกบุตรหลานของครัวเรือนเกษตร และจัดให้มีไฟฟ้า และถนนภายในหมู่บ้าน ตามลำดับ (ตารางที่ 3-9)

3.9. ทศนคติการใช้ที่ดินของเกษตรกร

ผลของการศึกษาทัศนคติในการใช้ที่ดินของเกษตรกรในการเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 83.38 ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนลักษณะของการใช้ที่ดินในปัจจุบันไปปลูกพืชชนิดอื่นหรือเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอย่างอื่น นอกเหนือจากพืชที่ปลูกอยู่แล้ว มีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยเฉลี่ยร้อยละ 16.62 มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนหรือไม่ก็ลดหรือเพิ่มเนื้อที่เพาะปลูก เช่น เกษตรกรที่ปลูกข้าวอยู่เดิมส่วนใหญ่มีความคิดที่จะลดพื้นที่เพาะปลูกลงหรือไม่ก็เลิกทำการปลูกข้าวโดยหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน โดยเฉพาะไม้ผลชนิดต่างๆ เพราะคิดว่าจะขายได้ราคาดีกว่าข้าว ตลอดจนใช้แรงงานน้อยไม่ต้องดูแลรักษามาก นอกจากนี้ยังคิดที่จะปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนข้าว ได้แก่ อ้อยโรงงาน แตงกวา เพราะคิดว่าจะได้ราคาดีกว่า ตลอดจนเกษตรกรบางรายเลิกปลูกข้าวเปลี่ยนไปเลี้ยงโคแทนเพราะขายได้ราคา ส่วนเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองอยู่เดิมส่วนใหญ่อยากเลิกปลูกเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และอ้อยแทนเพราะขายได้ราคา ในขณะที่เดียวกันความคิดเห็นของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และอ้อยอยู่เดิม ก็อยากจะขยายพื้นที่การเพาะปลูกให้มากขึ้นเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 3-10)

3.10 แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

ผลของการศึกษาแนวความคิดในการที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขามแม่น้ำยมตอนล่างพบว่า คำตอบที่ได้รับกลับมาจากความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่โดยตรงเมื่อนำมาสรุปประมวลผลแล้ว จะพบว่ามียุหลายแนวทาง ความคิดเห็นอันดับแรกที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน ได้แก่ การลงทุนเรื่องจัดหาแหล่งน้ำให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยที่มีเกษตรกรถึงร้อยละ 53.24 มีความเห็นเช่นนี้ รองลงมา ได้แก่ เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินเฉลี่ยร้อยละ 40.00 การเปลี่ยนพันธุ์ใหม่เฉลี่ยร้อยละ 33.80 ส่วนการใส่ปุ๋ยให้พอเพียง การใช้สารเคมีบำรุงรักษา ตลอดจนการเปลี่ยนพื้นที่ปลูกจะเป็นความคิดเห็นของเกษตรกรในลำดับต่อมา

สำหรับแนวความคิดของเกษตรกรในการวางแผนเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร จะมีเกษตรกรน้อยมากเพียงร้อยละ 5.63 ของเกษตรกรทั้งหมดที่มีความคิดต้องการจะเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 61.41 ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่ภาคนอกการเกษตรเลย ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป แต่เหตุผลหลักๆ คือ ไม่มีความรู้ในด้านอื่นเลย ถ้าเปลี่ยนไปแล้วไม่รู้จะทำอะไร ในเมื่อทำการเกษตรมาตั้งแต่ต้นและทำอยู่อาชีพเดียว เหตุผลที่รองลงมา ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรในปัจจุบันดีอยู่แล้ว สำหรับเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ ปัจจุบันอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว

และก็มีพื้นที่ทำกินอยู่ ตลอดจนคิดว่าพื้นที่ที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัดไม่เหมาะที่จะปลูกพืชชนิดอื่นแทน นอกจากนี้เกษตรกรส่วนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ชราอีกด้วย และไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร ส่วนพวกที่มีแนวความคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย อาชีพที่อยากจะทำมากที่สุดได้แก่ อาชีพค้าขายและการรับจ้างทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ (ตารางที่ 3-11)

ตารางที่ 3-1 : ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่ยละ

รายการ	จำนวน
อายุเฉลี่ย (ปี)	46.08
การนับถือศาสนา	
- พุทธ	99.72
- อิสลาม	0.28
ระดับการศึกษา	
- ไม่รู้หนังสือ	1.13
- อ่านออกเขียนได้	1.69
- จบการศึกษาระดับประถม	87.60
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	6.76
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	2.54
- จบการศึกษาระดับปวส. หรือ อนุปริญญา	0.28
- จบการศึกษาระดับปริญญา	-

ตารางที่ 3-2 : ลักษณะทั่วไปของสมาชิกครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

รายการ	จำนวน
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)	
จำนวนคนทั้งหมด	4.13
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.08
-อยู่นอกวัยแรงงาน	1.05
อายุน้อยกว่า 12 ปี	0.68
อายุมากกว่า 60 ปี	0.37
เพศ (ร้อยละ)	
- ชาย	49.42
- หญิง	50.58
ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน(ร้อยละ)	
- ไม่รู้หนังสือ	5.86
- อ่านออกเขียนได้	1.57
- จบการศึกษาระดับประถม	56.84
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	5.86
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	3.68
- จบการศึกษาระดับปวส. หรือ อนุปริญญา	0.68
- จบการศึกษาระดับปริญญา	0.75
- กำลังศึกษา	24.74
สถานภาพการทำงานของสมาชิกในครัวเรือน (ร้อยละ)	63.87
- ทำการเกษตรในครอบครัวเพียงอย่างเดียว	41.51
- ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในการเกษตร	28.81
- ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างนอกการเกษตร	5.55
- ทำการเกษตรในครอบครัวและรับจ้างในการเกษตรและนอกการเกษตร	9.18
- ประกอบอาชีพอื่นเพียงอย่างเดียว	10.36
- ไม่ได้ทำงาน	4.59
- เด็กเล็ก	13.21
- เรียนหนังสือ	68.49
- ชรา	16.42
- พิการ	0.75
- แม่บ้าน	1.13

ตารางที่ 3-3 : การเข้ารับการฝึกอบรมของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา	
- ไม่เคย	72.11
- เคย	27.89
หัวข้อของการฝึกอบรม	
1. การปลูกพืชไร่	
1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- เกษตรอำเภอ	100.00
1.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	32.32
1.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	34.38
- ปานกลาง	59.38
- น้อย	6.25
- ไม่ได้ประโยชน์	
2. การใช้สารเคมี	
2.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- เกษตรอำเภอ	100.00
2.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	25.25
2.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
2.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	8.00
- ปานกลาง	76.00
- น้อย	16.00
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-3 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
3. การปลูกพืช	
3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- พัฒนาชุมชน	100.00
3.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	15.15
3.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	86.67
- ไม่ใช้	13.33
3.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	23.08
- ปานกลาง	76.92
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
4. การเลี้ยงสัตว์	
4.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- พัฒนาชุมชน	100.00
4.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	9.09
4.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	88.89
- ไม่ใช้	11.11
4.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	25.00
- ปานกลาง	75.00
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-3 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
5. การทำปุ๋ยหมัก	
5.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- สถานีพัฒนาที่ดิน	100.00
5.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	9.09
5.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	88.89
- ไม่ใช้	11.11
5.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	25.00
- ปานกลาง	62.50
- น้อย	12.50
- ไม่ได้ประโยชน์	-
6. การทำสารธรรมชาติ	
6.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- เกษตรอำเภอ	100.00
6.2 จำนวนผู้เข้าฝึกอบรม	3.03
6.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
6.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	66.67
- ปานกลาง	33.33
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-3 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
7. การเกษตรเพื่อยังชีพ	
7.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- วิทยาลัยการเกษตร	100.00
7.2 จำนวนผู้ที่เข้าฝึกอบรม	2.02
7.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
7.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	-
- ปานกลาง	100.00
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
8. การปลูกยาสูบ	
8.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- โรงงานยาสูบ	100.00
8.2 จำนวนผู้ที่เข้าฝึกอบรม	1.01
8.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
8.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	100.00
- ปานกลาง	-
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-3 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
9. การปลูกผักสวนครัว	
9.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- เกษตรอำเภอ	100.00
9.2 จำนวนผู้ที่เข้าฝึกอบรม	1.01
9.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
9.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	100.00
- ปานกลาง	-
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
10. การปลูกดอกมะลิ	
10.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- กรมชลประทาน(เขื่อนนเรศวร)	100.00
10.2 จำนวนผู้ที่เข้าฝึกอบรม	1.01
10.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	-
- ไม่ใช้	100.00
10.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	-
- ปานกลาง	-
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-3 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
11. ปัญหาโรคพืช	
11.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	
- เกษตรพัฒนาชุมชน	100.00
11.2 จำนวนผู้ที่เข้าฝึกอบรม	1.01
11.3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
- ใช้	100.00
- ไม่ใช้	-
11.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	-
- ปานกลาง	100.00
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-4 : การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
แม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่ยละ

รายการ	จำนวน
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน	
- ไม่เป็น	12.39
- เป็น	87.61
กลุ่ม/สถาบัน	
1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	
1.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	80.39
1.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	61.20
- ปานกลาง	34.40
- น้อย	2.00
- ไม่ได้ประโยชน์	2.40
2. กองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน)	
2.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	28.30
2.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	75.00
- ปานกลาง	21.59
- น้อย	3.41
- ไม่ได้ประโยชน์	-
3. สหกรณ์การเกษตร	
3.1 ครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	15.11
3.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	59.57
- ปานกลาง	40.43
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-4 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	จำนวน
4. สหกรณ์โรงบ่ม	
4.1 คริวเรือนที่เป็นสมาชิก	6.75
4.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	52.38
- ปานกลาง	47.62
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
5. กองทุนองค์การบริหารส่วนตำบล (เงินแสน)	
5.1 คริวเรือนที่เป็นสมาชิก	4.50
5.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	71.43
- ปานกลาง	28.57
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
6. กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	
6.1 คริวเรือนที่เป็นสมาชิก	0.64
6.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	-
- ปานกลาง	100.00
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-
7. โครงการแก้ไขความยากจน (กขคจ)	
7.1 คริวเรือนที่เป็นสมาชิก	0.32
7.2 ประโยชน์ที่ได้รับ	
- มาก	100.00
- ปานกลาง	-
- น้อย	-
- ไม่ได้ประโยชน์	-

ตารางที่ 3-5 : การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
แม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

รายการ	รวม/เฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	ร้อยละ
ลักษณะการถือครองที่ดิน		
ของตนเอง	25.11	71.12
เช่า	9.42	26.7
เช่าทำเปล่า	0.77	2.18
รวม	35.30	100.00
หนังสือสำคัญในที่ดิน		
- โฉนด	13.34	53.14
- น.ส.3	3.57	14.22
- น.ส.3ก	0.6	2.39
- ส.ป.ก.4-01	4.25	16.91
- ส.ค.1	0.39	1.55
- ภบท.5	2.96	11.79
ลักษณะการใช้ที่ดิน		
ที่อยู่อาศัย	1.02	2.91
ที่นา	24.88	70.48
ที่ไร่	7.86	22.26
ที่ไม่ผล/ไม่ยืนต้น	1.25	3.53
ที่ทิ้งว่าง	0.27	0.76
ที่อื่นๆ	0.02	0.05
รวม	35.30	100.00

หมายเหตุ : ที่อื่นๆ หมายถึง ที่เลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำและที่ปลูกพืชผัก

ตารางที่ 3-6 : รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

รายการ	จำนวนเงิน (บาท/ครัวเรือน)			ร้อยละ
	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	
รายได้ในการเกษตร				
รายได้จากพืช	146,631.76	-	146,631.76	83.73
รายได้จากสัตว์	1,295.76	-	1,295.76	0.74
รายได้นอกการเกษตร	27,200.22	-	27,200.22	15.53
รวม	175,127.74	-	175,127.74	100.00
รายจ่ายในการเกษตร				
ค่าใช้จ่ายในการผลิตพืช	70,233.89	25,961.85	96,195.74	69.16
ค่าใช้จ่ายในการผลิตสัตว์	613.24	134.17	747.41	0.54
รายจ่ายในการครองชีพ	34,745.26	7,390.81	42,136.07	30.30
รวม	105,592.39	33,486.83	139,079.22	100.00
รายได้สุทธิ	69,535.35	- 33,486.83	36,048.52	-

ตารางที่ 3-7 : ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

รายการ	จำนวน
ภาวะหนี้สิน (ร้อยละ)	
- ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้	16.62
- ครัวเรือนที่มีหนี้	83.38
เงินกู้ในระบบ	
จำนวนครัวเรือนที่กู้ (ร้อยละ)	96.60
วัตถุประสงค์ในการกู้ (ร้อยละของเงินกู้ทั้งหมด)	
- ใช้ในการเกษตร	60.76
- ใช้ในการครองชีพ	12.49
- ลงทุนในทรัพย์สิน	26.75
รวม	100.00
แหล่งเงินกู้ (ร้อยละของครัวเรือนที่กู้)	
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	77.46
- สหกรณ์การเกษตร	8.10
- กองทุนหมู่บ้าน	35.92
- กองทุนทหารผ่านศึก	0.35
- กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	6.34
- ธนาคารพาณิชย์	0.70
อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	
- สูงสุด	16.00
- ต่ำสุด	1.00
- เฉลี่ย	7.60
ระยะปลอดหนี้ (ปี)	-
ระยะเวลาที่กู้ (ร้อยละของจำนวนรายที่กู้)	
- ระยะสั้น (1 ปีและต่ำกว่า)	76.41
- ระยะปานกลาง (2-5 ปี)	13.38
- ระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)	10.21

ตารางที่ 3-7 : (ต่อ)

รายการ	จำนวน
เงินกู้ยืมในระบบ	
จำนวนครัวเรือนที่กู้ (ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้)	3.40
วัตถุประสงค์ในการกู้ (ร้อยละของเงินกู้ทั้งหมด)	
- ใช้ในการเกษตร	56.11
- ใช้ในการครองชีพ	30.52
- ลงทุนในทรัพย์สิน	13.37
รวม	100.00
แหล่งเงินกู้ (ร้อยละของจำนวนเงินทั้งหมด)	
- ญาติพี่น้อง	50.00
- เพื่อนบ้าน	50.00
อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	
- สูงสุด	36.00
- ต่ำสุด	3.00
- เฉลี่ย	7.44
ระยะเวลาหนี้ (ปี)	
ระยะเวลาที่กู้	
- ระยะสั้น (1 ปีและต่ำกว่า)	80.00
- ระยะปานกลาง (2-5 ปี)	10.00
- ระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)	10.00

หมายเหตุ : ครัวเรือนเกษตรกรสามารถกู้เงินได้มากกว่า 1 แหล่ง

ตารางที่ 3-8 : ปัญหาการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ปัญหาการผลิตทางการเกษตร	
- ราคาผลผลิตต่ำ	40.74
- ศัตรูพืชรบกวน	18.80
- ราคาปัจจัยการผลิตสูง	17.66
- ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	7.98
- น้ำท่วม	2.85
- ขาดเงินทุน	2.85
- สภาพดินขาดความสมบูรณ์	1.99
- ฝนแล้ง	1.99
- ผู้รับซื้อเอาเปรียบ	1.71
- ที่ดินไม่เพียงพอเพื่อการเลี้ยงชีพ	1.14
- คุณภาพปัจจัยการผลิตต่ำ	0.57
- ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ	0.57
- อื่นๆ	1.15
ปัญหาในการครองชีพ	
- ไม่มี	36.62
- มี	63.38
ลักษณะของปัญหา (ไร่/ละ)	
- รายได้ไม่พอรายจ่าย	44.00
- รายได้ไม่พอชำระค่างินกู้	24.59
- ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน	22.67
- สุขภาพไม่ดี	9.78
- ระยะเวลาการชำระค่างินกู้สั้นเกินไป	8.89
- ถนนไม่ดี	5.34

ตารางที่ 3-8 : (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย	
- ไม่มี	90.42
- มี	9.58
ลักษณะของปัญหา (ร้อยละ)	
- ปัญหายาเสพติด	82.35
- ปัญหาโจรกรรม	38.24
- ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน	5.88
- ปัญหาความขัดแย้งภายนอกชุมชนในเรื่องที่ทำกรเกษตร	2.94
ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ)	
- ไม่มี	58.59
- มี	41.41
ลักษณะปัญหา	
- ปัญหาทรัพยากรน้ำขาดแคลน	81.63
- ปัญหาทรัพยากรที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเสื่อมโทรมลง	27.21
- ปัญหาคุณภาพน้ำไม่มีความสะอาด	6.80

หมายเหตุ : - อื่นๆ ได้แก่ ไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิต โรคเชื้อรา ภัยธรรมชาติ(พายุฝน) และที่ดินมีความลาดชัน
- คราวเรือนเกษตรที่มีปัญหาสามารถตอบได้มากกว่า 1 ปัญหา

ตารางที่ 3-9 : ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง
ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ความต้องการความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ	
- ไม่ต้องการ	7.04
- ต้องการ	92.96
ลักษณะความต้องการ	
- จัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรม	76.97
- ประกันราคาผลผลิตให้สูงขึ้น	56.97
- จัดหาตลาดผลผลิต	53.03
- ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ	27.58
- ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืช	26.06
- ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับปรับปรุงบำรุงดิน	17.27
- จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพเสริม	14.85
- เงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ	5.45
- จัดหาพันธุ์พืช	1.21
- แหล่งน้ำเพื่อการผลิต	1.21
- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสารเคมี	0.61
- ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน	0.61
- จัดสรรที่ดินทำกิน	0.30
ความต้องการด้านการครองชีพและสังคม	
- ไม่ต้องการ	56.06
- ต้องการ	43.94
ลักษณะความต้องการ	
- จัดสร้างและซ่อมแซมถนน	55.77
- ติดตั้งโทรศัพท์	42.95
- จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค	29.49
- จัดสร้างสถานีนอนามัยในหมู่บ้าน	11.54
- จัดสร้างโรงเรียน	4.49
- ไฟถนนภายในหมู่บ้าน	1.28

หมายเหตุ : ครึ่งเรือนเกษตรกรที่มีปัญหาสามารถตอบได้มากกว่า 1 ปัญหา

ตารางที่ 3-10 : ความต้องการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
แม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรในปัจจุบัน	
- ไม่คิดเปลี่ยน	83.38
- คิดเปลี่ยน	16.62
ลักษณะการเปลี่ยนแปลง	
1. ชนิดของพืช ข้าว	
- เพิ่มขึ้น	8.33
- ลดลง	66.67
- เลิก (เพื่อทำกิจกรรมอื่น)	25.00
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้	
ไม้ผล	58.33
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	57.14
- รับประทานระยะยาว	28.57
- แรงงานน้อย	14.29
อ้อย	25.00
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	100.00
แตงกวา	8.33
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดีกว่า	100.00
เลี้ยงโค	8.33
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	100.00

ตารางที่ 3-10 : (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ	
รายการ	จำนวน
2. ชนิดของพืช ถั่วเหลือง	
- เพิ่มขึ้น	25.00
- ลดลง	25.00
- เลิก (เพื่อทำกิจกรรมอื่น)	50.00
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้	
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	50.00
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	100.00
อ้อย	
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	100.00
3. ชนิดของพืช อ้อย	
- เพิ่มขึ้น	100.00
- ลดลง	-
- เลิก (เพื่อทำกิจกรรมอื่น)	-
4. ชนิดของพืช ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	
- เพิ่มขึ้น	75.00
- ลดลง	-
- เลิก	25.00
เปลี่ยนเป็นกิจกรรมดังนี้	
ไม้ผล	100.00
เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง	
- ราคาดี	100.00
5. ชนิดของพืช ฝ้าย	
- เพิ่มขึ้น	-
- ลดลง	100.00
- เลิก (เพื่อทำกิจกรรมอื่น)	-

ตารางที่ 3-11 : แนวความคิดในการเพิ่มผลผลิตและการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขา
แม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

หน่วย : ไร่/ละ

รายการ	จำนวน
แนวคิดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	
- ลงทุนเรื่องจัดหาแหล่งน้ำ	53.24
- ปรับปรุงดิน	40.00
- เปลี่ยนพันธุ์ใหม่	33.80
- ใส่ปุ๋ยให้เพียงพอ	22.82
- ใช้สารเคมีบำรุง	0.56
- การเปลี่ยนที่ปลูก	0.28
ความคิดในการเปลี่ยนอาชีพ	
- เปลี่ยน	5.63
อาชีพที่คิดจะทำ	
1. ค้าขาย	70.00
2. รับจ้าง	30.00
- ไม่เปลี่ยน	61.41
เหตุผลที่ไม่คิดเปลี่ยน	
1. ไม่มีความรู้ในด้านอื่น	59.17
2. ผลผลิตดีอยู่แล้ว	11.01
3. ชรา	9.17
4. อาชีพหลัก	8.72
5. พื้นที่ไม่เหมาะกับพืชอื่น	5.96
6. มีที่ดินทำกินอยู่	5.05
7. มีพื้นที่จำกัด	0.92
- ไม่มีความเห็น/ไม่แน่ใจ	32.96

หมายเหตุ : เกษตรกรให้คำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

บทที่ 4

ต้นทุนและผลตอบแทนของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิต ตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินชนิดต่างๆ ซึ่งได้จากการสอบถามเกษตรกร ที่ทำการผลิตในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างปีการผลิต 2544/45 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกทั้งหลายชนิดใน 28 หน่วยที่ดิน ซึ่งกระจุกกระจายกันอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ได้แก่ หน่วยที่ดินที่ 3.3I₁, 4 4I₁, 4I₃, 4M₁, 5 6.1 7.1 7.1I₁, 7.1M₁, 7.1M₅, 15 15I₁, 15I₂, 15M₁, 15M₅, 15M₆, 16.1 16.1I₁, 18 21M₆, 31 31B 33.2 33.2B 33.2I₃, 38.1 และหน่วยที่ดินที่ 44 โดยในแต่ละหน่วยที่ดินจะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชหลายชนิด หรือปลูกพืชเพียงชนิดเดียวและบางหน่วยที่ดินยังสามารถปลูกพืชถึง 3 ครั้ง ในรอบปีการผลิตเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของดินและสภาพการชลประทานในพื้นที่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่พบว่ามี การเพาะปลูกกันมากในบริเวณลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง คือ ข้าว ซึ่งบางพื้นที่สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ถั่วชนิดต่างๆ ยาสูบ และฝ้าย เป็นต้น และไม้ผลไม่ยืนต้น ได้แก่ มะม่วง ส้มเขียวหวาน กล้วย ส้มโอ เป็นต้น โดยทำการวิเคราะห์ผลตอบแทนตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดิน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยที่ดินที่ 3.3I₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม เกษตรกรที่ทำนา ครั้งเดียว ได้แก่ การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 817.24 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,974.75 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรหรือกำไรขั้นต้นเฉลี่ยไร่ละ 1,557.45 บาท และมีผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 868.49 บาท มีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.41 ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุนปลูกข้าวเจ้านาปีนั้นเมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนทั้งหมดแล้ว แล้วเป็นเงิน 41 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 41 ของการลงทุนทั้งหมด (ตารางที่ 4-1)

ในส่วนของเกษตรกรที่ทำนา 2 ครั้ง การทำนาครั้งที่ 1 ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 501.48 กิโลกรัม การทำนาครั้งที่ 2 ได้แก่ ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 655.10 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,106.26 บาท ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,032.75 บาท และมีผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 437.10 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.12 ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุนเพาะปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม เมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท

จะให้ผลตอบแทนหลังหักต้นทุนทั้งหมดแล้วเป็นเงิน 12 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 12 ของการลงทุนทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการลงทุนทำนาเพียงครั้งเดียวจะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่าการทำนา 2 ครั้ง ในหน่วยที่ดินเดียวกัน คือ การทำนาเพียงครั้งเดียวจะมีผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 868.49 บาท มากกว่าการทำนา 2 ครั้ง ซึ่งให้ผลตอบแทนสุทธิเพียงไร่ละ 437.10 บาท (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 4 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ยาสูบ (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ในส่วนของเกษตรกรที่เพาะปลูกยาสูบได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 423.21 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 17,910.25 บาท จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรไร่ละ 9,393.80 บาท และมีผลตอบแทนสุทธิทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 7,845.58 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.78 ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุนเพาะปลูกยาสูบนั้น เมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนทั้งหมดแล้วเป็นเงิน 78 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 78 ของการลงทุนทั้งหมด

สำหรับการทำนา 2 ครั้ง ได้แก่ การเพาะปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม พืชครั้งที่ 1 ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 936.93 กิโลกรัม พืชครั้งที่ 2 ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 958.72 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 7,260.77 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 2,536.46 บาท และมีผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,530.87 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.27 บาท หมายความว่า ในการลงทุนทำนา 2 ครั้ง เมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนแล้วเป็นเงิน 27 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 27 ของเงินลงทุนทั้งหมด จะเห็นได้ว่าหน่วยที่ดินที่ 4 การใช้ประโยชน์ที่ดินในการเพาะปลูกยาสูบชนิดเดียวจะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่าการทำนา 2 ครั้ง คือ ยาสูบจะให้ผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 7,845.58 บาท ขณะที่การทำนา 2 ครั้ง จะให้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยเพียงไร่ละ 1,530.87 บาท (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 4I₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ยาสูบ (2) ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ในการวิเคราะห์การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำตามด้วยยาสูบพบว่า การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 820.94 กิโลกรัม พืชครั้งที่ 2 คือ ยาสูบได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 457.89 กิโลกรัม ดังนั้นการทำนาแล้วตามด้วยยาสูบจะมีมูลค่ารวมเฉลี่ยไร่ละ 22,801.28 บาท ซึ่งมูลค่าส่วนใหญ่จะเป็นมูลค่าของยาสูบ จะมีผลตอบแทนเหนือ

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 13,378.88 บาท และได้รับผลตอบแทนสุทธิทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 10,580.27 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.87 นั้นแสดงว่า เกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนแล้วเป็นเงิน 87 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 87 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 4-1)

ในการทำนา 2 ครั้ง ได้แก่ ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมครั้งที่ 1 ตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมครั้งที่ 2 โดยครั้งที่ 1 ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 897.40 กิโลกรัม และครั้งที่ 2 ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 930.19 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,743.81 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 3,060.22 บาท และ 2,402.34 บาท ตามลำดับ และมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.55 หรือคิดเป็นกำไรเฉลี่ยร้อยละ 55 ของการลงทุนทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการทำนาแล้วตามด้วยการปลูกยาสูบจะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่าการทำนา 2 ครั้ง (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 4I₃ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเขียวผิวดำ (2) ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม สำหรับการปลูกพืชครั้งที่ 1 คือ ปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 496.71 กิโลกรัม หลังทำนาเสร็จทำการปลูกพืชครั้งที่ 2 คือ ถั่วเขียวผิวดำ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 186.52 กิโลกรัม รวมพืชทั้ง 2 ชนิด คือ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยถั่วเขียวถั่วดำ จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,355.79 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร หรือกำไรขั้นต้นเฉลี่ยไร่ละ 1,174.26 บาท และมีผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 367.61 บาท ซึ่งผลตอบแทนที่ได้ในส่วนของกำไรได้มาจากถั่วเขียวผิวดำ ขณะที่ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมจะให้ผลตอบแทนที่ขาดทุน เนื่องจากมีการใช้ต้นทุนในส่วนที่เป็นค่าแรงงานเครื่องจักรสูงทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ดังนั้นจะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.09 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 9.00 ของต้นทุนทั้งหมด

ส่วนของเกษตรกรที่ทำนาเพียงครั้งเดียว คือ ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 842.12 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,082.16 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,736.72 บาท และ 1,347.85 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.78 ซึ่งแสดงว่าเมื่อเกษตรกรลงทุนในการปลูกข้าวไป 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังจากหักต้นทุนแล้วเป็นเงิน 78 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 78 ของต้นทุนทั้งหมด จะสังเกตได้ว่าการปลูกข้าวแต่เพียงอย่างเดียวจะให้อัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่าการปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยถั่วเขียวผิวดำ (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 4M₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม การเพาะปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 777.47 กิโลกรัม พืชครั้งที่ 2 ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมได้รับผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 795.11 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 5,795.05 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,392.83 บาท และ 488.19 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.09 นั่นก็คือ เกษตรกรลงทุน 1 บาท จะได้รับผลตอบแทนหลังหักต้นทุนทั้งหมด 9 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 9 ของต้นทุนทั้งหมด

เกษตรกรบางรายในหน่วยที่ดินนี้ยังสามารถปลูกข้าวได้ถึง 3 ครั้ง ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม หลังการทำนาปีแล้วปลูกข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมพืชครั้งที่ 2 และข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมครั้งที่ 3 ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 776.94 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมครั้งที่ 2 ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 766.29 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมครั้งที่ 3 ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 810.57 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,975.18 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 831.78 บาท และมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.11 บาท หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 11 ของการลงทุนทั้งหมด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตมจะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยการปลูกข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม 2 ครั้ง (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 5 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) (2) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) (3) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 756.52 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,071.47 บาท มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,341.60 บาท และมีผลตอบแทนขาดทุนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 307.17 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.91 ซึ่งหมายถึง เมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะให้ผลตอบแทนทั้งหมดกลับมาเพียง 91 สตางค์ หรือคิดเป็นอัตราร้อยละของการลงทุนก็ คือ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิเมื่อคิดหักต้นทุนทั้งหมดแล้ว เป็นผลให้ขาดทุนร้อยละ 9 ของเงินลงทุน

การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 573.12 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,579.04 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 764.02 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนไร่ละ 168.87 บาท โดยที่มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ

0.94 ซึ่งหมายถึง เมื่อเกษตรกรลงทุนไป 1 บาท จะให้ผลตอบแทนกลับมาเพียง 94 สตางค์ นั่นก็คือ จะขาดทุนทั้งหมด 6 สตางค์ หรือคิดเป็นขาดทุนร้อยละ 6 ของเงินลงทุน

การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 809.35 กิโลกรัม หลังจากการทำนาแล้วจะตามด้วยการปลูกถั่วเหลือง ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 216.34 กิโลกรัม รวมการปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยถั่วเหลืองจะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 5,042.20 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,194.85 บาท และ 266.53 ตามลำดับ จะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนของระบบปลูกนี้เท่ากับ 1.06 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 6 ของเงินลงทุนทั้งหมด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการเพาะปลูกพืชใน 3 ประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยที่ดินนี้จะพบว่า ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยถั่วเหลือง จะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) และข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ตามลำดับ (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 6.1 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 7 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) (2) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พวงทอง) (3) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) (4) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ชาวดอกมะลิ 105) (5) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง (พันธุ์พื้นเมือง) (6) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง (พันธุ์ ส.จ.6) (7) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม เกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) แต่เพียงอย่างเดียว โดยมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 965.33 กิโลกรัม มูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,687.56 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,048.70 บาท และ 758.22 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.26 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 26 ของเงินลงทุน

ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พวงทอง) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 497.67 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,463.15 ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 219.57 บาท และผลตอบแทนทั้งหมดขาดทุนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 745.92 มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.66 หรือคิดเป็นอัตราขาดทุนร้อยละ 34 ของเงินลงทุน

ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 410.53 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,851.49 ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 341.04 บาท และผลตอบแทนทั้งหมดขาดทุนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 17.88 มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.99 หรือคิดเป็นอัตราขาดทุนร้อยละ 1 ของเงินลงทุน

ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 444.12 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,002.98 ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 541.08 บาท และ 182.36 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.10 ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรจะมีอัตราผลตอบแทนคิดเป็นร้อยละ 10 ของเงินลงทุน

การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม หลังทำนาแล้วตามด้วยการปลูกถั่วเหลืองพันธุ์พื้นเมือง พบว่าข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 637.21 กิโลกรัม ถั่วเหลืองได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 221.11 กิโลกรัม รวมพืชทั้ง 2 ชนิดในพื้นที่เดียวกัน จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,580.67 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 792.70 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 150.05 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.96 นั้นแสดงว่า ในการปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมตามด้วยถั่วเหลือง (พันธุ์พื้นเมือง) เกษตรกรจะประสบภาวะขาดทุนอัตราร้อยละ 4 ของเงินลงทุน

การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) เป็นพืชครั้งที่ 1 และถั่วเหลือง (พันธุ์ ส.จ.6) เป็นพืชครั้งที่ 2 ในแปลงเดียวกัน ปรากฏว่าข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 741.51 กิโลกรัม และถั่วเหลือง (พันธุ์ ส.จ.6) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 190.57 กิโลกรัม รวมการผลิตพืชทั้ง 2 ชนิดนี้ จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,583.18 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,777.65 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,100.39 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.32

การทำนา 2 ครั้ง ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) สำหรับข้าวเจ้านาปีให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 715.16 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปรังให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 764.88 บาท รวมการทำนา 2 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 5,476.15 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร และผลตอบแทนสุทธิเป็นผลกำไรเฉลี่ยไร่ละ 2,065.68 บาท และ 1,329.33 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.32

เมื่อศึกษาถึงการเพาะปลูกใน 7 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในหน่วยที่ดินที่ 6.1 จะพบว่ามีเพียง 2 ประเภทการปลูกที่ให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นกำไรมากที่สุด ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ตามด้วยถั่วเหลือง (พันธุ์ จส.6) และ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ตามด้วยข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) เมื่อพิจารณาจากการมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนที่เท่ากัน คือ เท่ากับ 1.32 หรือคิดเป็นผลกำไรอัตราร้อยละ 32 ของเงินลงทุนทั้งหมด ส่วนการปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ฟวงทอง) จะให้ผลตอบแทนขาดทุนมากที่สุด (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 7.1 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง (3) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม เกษตรกรที่ทำนาเพียงครั้งเดียวจะปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 507.20 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,785.34 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 153.82 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนไร่ละ 246.76 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.88 หรือขาดทุนอัตราร้อยละ 12 ของต้นทุนทั้งหมด

ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง รวมพืช 2 ชนิด จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 5,919.25 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 2,055.66 บาท ผลตอบแทนสุทธิหรือกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 873.06 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.17

ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมครั้งที่ 1 ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 810.04 กิโลกรัม ตามด้วยพืชครั้งที่ 2 คือ ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 895.79 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,354.65 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,069.95 บาท และ 669.79 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.12

เมื่อพิจารณาจากการผลิตพืชทั้ง 3 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินปรากฏว่า การเพาะปลูกพืช 2 ครั้ง คือ การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตมเป็นพืชครั้งที่ 1 แล้วตามด้วยการปลูกถั่วเหลืองเป็นพืชครั้งที่ 2 จะมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนดีกว่ากิจกรรมในการปลูกพืชชนิดอื่นๆ และให้ผลตอบแทนสุทธิหรือมีกำไรสุทธิดีกว่า (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 7.11 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (2) ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์) (3) ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ในการทำนาครั้งที่ 1 ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 521.45 กิโลกรัม การทำนาครั้งที่ 2 ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 513.87 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,413.80 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 372.03 บาท ผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 916.84 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.83 หรือขาดทุนเป็นอัตราร้อยละ 17 ของเงินลงทุนทั้งหมด

ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์) ข้าวเจ้านาปีนาดำให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 855.56 กิโลกรัม ยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 443.89 กิโลกรัม รวมการเพาะปลูกพืช 2 ชนิด มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 22,406.99 บาท ส่วนใหญ่จะเป็นรายได้จากยาสูบ ได้รับผลตอบแทนเนื้อ

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 12,212.29 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 9,547.38 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.74 หรือมีกำไรคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 74 ของเงินลงทุนทั้งหมด

ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม รวมการทำนา 2 ครั้งจะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 3,270.05 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,450.61 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนทั้งหมดเท่ากับ 1.58 หรือมีกำไรคิดเป็นอัตราร้อยละ 58 ของเงินทุน

เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนของการปลูกพืชแต่ละกิจกรรมแล้วปรากฏว่าการปลูกข้าวนาปีนาดำแล้วตามด้วยการปลูกยาสูบจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกพืชชนิดอื่นๆ (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 7.1M₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ในการปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (คลองตาล) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 784.57 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 885.42 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,138.94 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,675.31 บาท และ 581.19 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.10 หรือคิดเป็นกำไรอัตราผลตอบแทนร้อยละ 10 ของเงินลงทุนทั้งหมด

ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม เกษตรกรในส่วนนี้นอกจากจะปลูกข้าวนาปีแล้วยังปลูกข้าวนาปรังถึง 2 ครั้ง โดยมีมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 8,511.50 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 2,406.48 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 866.61 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.11 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 11 ของเงินทุน ซึ่งจะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าการทำนาเพียง 2 ครั้งอยู่เพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 7.1M₅ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียงประเภทเดียว ได้แก่ มะม่วง (น้ำดอกไม้) โดยเฉพาะมะม่วงปีที่ 7-10 จะให้ผลผลิตสูงที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 1,097.00 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 10,436.44 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 8,681.32 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 2.28 ซึ่งหมายถึง เกษตรกรลงทุน 1 บาท จะให้ผลตอบแทนเมื่อหักต้นทุนแล้ว 1.28 บาท หรือคิดเป็นกำไรถึงอัตราร้อยละ 128 ของเงินลงทุนทั้งหมด ส่วนมะม่วง

ปี 4-6 ซึ่งเริ่มให้ผลผลิตเป็นครั้งแรก มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.70 คือ ขาดทุนคิดเป็นร้อยละ 30 ของเงินทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (2) ข้าวเหนียนาปีนาดำ-ถั่วเหลือง (3) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ในกรณีที่เกษตรกรทำนาปีนาดำเพียงครั้งเดียว แต่ต่างชนิดพันธุ์กันออกไป ได้แก่ พันธุ์พวงทอง ข้าวเหนียวพันธุ์ กข.10 พันธุ์ขาวดอกมะลิ105 และพันธุ์พื้นเมือง ข้าวนาปีพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 จะให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 525.33 กิโลกรัม แต่ข้าวนาปีที่ใช้พันธุ์ทั้ง 4 ชนิดนี้ ส่วนใหญ่จะได้รับผลตอบแทนสุทธิขาดทุน ข้าวเหนียวพันธุ์ กข.10 จะขาดทุนมากที่สุด ส่วนพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ขาดทุนน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนของข้าวแต่ละพันธุ์ จะมีเพียงข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองเท่านั้นที่ได้รับผลกำไร มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 449.17 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 621.49 บาท และ 217.70 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.12 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 12 ของเงินทุน

ข้าวเหนียนาปีนาดำ-ถั่วเหลือง การทำนาข้าวเหนียนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.6) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 424.00 กิโลกรัม หลังการทำนาตามด้วยการปลูกพืชครั้งที่ 2 คือ ถั่วเหลือง (พันธุ์ สจ.5) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 182.06 กิโลกรัม รวมการปลูกพืช 2 ครั้ง จะมีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดไร่ละ 3,738.21 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 742.12 บาท ได้รับผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 1,973.84 บาทด้วยเหมือนกัน มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.65 ซึ่งน้อยกว่า 1 แสดงว่าขาดทุน หรือขาดทุนอัตราร้อยละ 35 ของเงินทุนที่ใช้ไป

ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม เกษตรกรที่ทำนา 2 ครั้ง คือ นาปีและนาปรัง จะมีมูลค่าผลผลิตรวมกันเฉลี่ยไร่ละ 6,157.73 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือการลงทุนเฉลี่ยไร่ละ 1,610.06 บาท และผลตอบแทนสุทธิกำไรเฉลี่ยไร่ละ 550.63 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.10 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 10 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ถั่วเหลือง (2) ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ยาสูบ (3) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเขียวผิวมัน เกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ-ถั่วเหลือง ผลผลิตของข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) เฉลี่ยไร่ละ 559.67 กิโลกรัม พืชครั้งที่ 2 คือ ถั่วเหลือง (พันธุ์ส่งเสริม) ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 138.75 กิโลกรัม รวมพืช 2 ชนิด มีมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 3,748.24 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 397.49 บาท

และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 852.71 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.81 แสดงว่าขาดทุนคิดเป็นร้อยละ 19 ของต้นทุนทั้งหมด

ข้าวเจ้านาปีนาดำ – ยาสูบ ข้าวเจ้านาปีนาดำ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 942.50 กิโลกรัม หลังจากการทำนา ตามด้วยการปลูกยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 483.75 กิโลกรัม รวมการปลูกพืช 2 ชนิดมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 23,904.00 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 14,433.50 บาท และ 11,360.33 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.91 ซึ่งนับว่าสูงมาก ซึ่งผลตอบแทนจากยาสูบจะได้อีกมากกว่าผลตอบแทนจากการทำนา

ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเขียวผิวมัน หลังการทำนาปีหว่านน้ำตมแล้วตามด้วยการปลูกถั่วเขียวผิวมัน มีมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 4,249.10 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,451.54 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 659.36 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.18 คิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 18 ของการลงทุน

ผลปรากฏว่า การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ หลังทำนาแล้วตามด้วยการปลูกยาสูบจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในระบบการปลูกอื่นๆ เนื่องจากมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนที่สูงกว่า หรือมีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 91 ของการลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15I, มีการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการปลูกพืชประเภทเดียว ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 447.93 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 340.84 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 323.29 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.86 หรือขาดทุนถึงร้อยละ 14 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15M₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 1 ประเภท ได้แก่ ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ในการทำนา 3 ครั้ง โดยจะเป็นนาปี 1 ครั้ง หลังทำนาปีแล้วตามด้วยนาปี 2 ครั้ง โดยที่ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 859.33 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (ครั้งที่ 2) ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 871.65 กิโลกรัม ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (ครั้งที่ 3) มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 726.39 กิโลกรัม รวมการทำนา 3 ครั้ง มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 8,744.13 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 3,025.31 บาท และ 1,357.02 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.18 หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของเงินลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15M₅ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 1 ประเภท ได้แก่ การปลูกส้มเขียวหวาน อยู่ใน ช่วงอายุระหว่าง 3-6 ปีมากที่สุด ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,255.96 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตไร่ละ 51,071.52 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 30,087.96 บาท และผลตอบแทนสุทธิ เฉลี่ยไร่ละ 28,220.27 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 2.23 ซึ่งถือว่าสูงมากที่สุด คิดเป็นผลกำไรกว่าเท่าตัว หรืออัตราร้อยละ 123 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 15M₆ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 1 ประเภท ได้แก่ อ้อยโรงงาน โดย อ้อยโรงงานในปีที่ 2 จะให้ผลตอบแทนมากกว่าอ้อยปีที่ 1 และอ้อยปีที่ 3 อ้อยโรงงานที่ปลูกในปีแรก จะให้ผลตอบแทนขาดทุน อ้อยโรงงานปีที่ 2 และปีที่ 3 ให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นกำไร เฉลี่ยไร่ละ 2,215.39 บาท และ 1,536.55 บาท โดยมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.42 และ 1.31 ตามลำดับ เมื่อเฉลี่ยอ้อยโรงงานทั้ง 3 ปี จะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเป็น กำไรทั้งสองอย่างเฉลี่ยไร่ละ 1,721.59 บาท และ 1,207.97 บาท ตามลำดับ โดยมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.19 หรือเป็นกำไรทั้งหมดร้อยละ 19 ของเงินลงทุนเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 16.1 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105) (2) ข้าวเหนียวนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.10) โดยข้าวนาปีนาดำพันธุ์ พื้นเมืองและพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 จะให้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเป็น กำไรทั้งหมด ยกเว้นข้าวเหนียวนาปีนาดำพันธุ์ กข.10 จะให้ผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 1,154.15 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.68 หรือขาดทุนร้อยละ 32 ของ ต้นทุน ในขณะที่ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) จะให้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและ ผลตอบแทนสุทธิกำไรเฉลี่ยไร่ละ 565.29 บาท และ 193.93 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการ ลงทุนเท่ากับ 1.10 ซึ่งมากกว่า อัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนของข้าวนาปีนาดำอีก 2 ชนิด (ตาราง ที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 16.1I₁ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ พื้นเมือง) (2) ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ซึ่งให้ผลตอบแทนขาดทุนทั้งคู่ ข้าวเจ้านาปีนา ดำ (พันธุ์พื้นเมือง) ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 431.47 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ไร่ละ 271.29 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 251.98 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทน ต่อการลงทุนเท่ากับ 0.88 ขณะที่ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) ผลผลิต

เฉลี่ยไร่ละ 451.88 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 16.66 บาท และ 786.00 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.72

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการเพาะปลูกข้าวทั้ง 2 ชนิดของเกษตรกรในหน่วยที่ดินที่ 16.11₁ ปรากฏว่า ข้าวเจ้าหน้าปีหว่านน้ำตมจะขาดทุนมากกว่า คือขาดทุนถึงร้อยละ 28 ของต้นทุน ขณะที่ข้าวเจ้าหน้าปีนาดำขาดทุนเพียงร้อยละ 12 ของต้นทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 18 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวเหนียวหน้าปีนาดำ-ถั่วลิสง (2) ข้าวเจ้าหน้าปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้าหน้าปีปรังหน้าปีหว่านน้ำตม จากการสำรวจพบว่าข้าวเหนียวหน้าปีนาดำ (พันธุ์ กข.10) มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 495.00 กิโลกรัม และถั่วลิสง มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 470.91 กิโลกรัม รวมการผลิต 2 ชนิด จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,235.29 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 603.71 บาท และผลตอบแทนสุทธิขาดทุนเฉลี่ยไร่ละ 1,227.60 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.84 ซึ่งแสดงว่าขาดทุน

ข้าวเจ้าหน้าปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้าหน้าปีปรังหน้าปีหว่านน้ำตม ข้าวเจ้าหน้าปีหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 783.97 กิโลกรัม ข้าวเจ้าหน้าปีปรังหน้าปีหว่านน้ำตม ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 888.06 กิโลกรัม รวมการทำนา 2 ครั้ง จะมีมูลค่าผลผลิตรวมกันเฉลี่ยไร่ละ 5,976.50 บาท ได้รับผลตอบแทนเป็นกำไร ทั้งผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,614.65 บาท และ 2,046.95 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.52 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 52 ของต้นทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 21M₆ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 1 ประเภท ได้แก่ อ้อยโรงงาน ได้แก่ อ้อยโรงงานปีที่ 1 จะให้ผลตอบแทนขาดทุน อ้อยโรงงานปีที่ 2 และปีที่ 3 จะให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นกำไร โดยมีผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,828.18 บาท และ 1,282.56 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.46 และ 1.33 ตามลำดับ รวมเฉลี่ยอ้อยโรงงาน 3 ปี จะให้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 883.15 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.19 คิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 19 ของการลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 31 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) กัญชง (2) อ้อยโรงงาน กัญชง จะสำรวจที่ให้ผลผลิตแล้วในปีแรกและปีที่ 2-5 โดยในปีแรกจะให้ผลตอบแทนขาดทุนทั้งหมด ส่วนกัญชงปีที่ 2-5 จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไร ทั้งผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 8,200.89 บาท และ 7,178.36 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนที่สูงมากเท่ากับ 2.52 คือ มีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 152 ของเงินลงทุน

ในส่วนของอ้อยโรงงานปีที่ 2 จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไร ทั้งผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,982.31 บาท และ 1,978.60 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.38 ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณามูลค่าผลผลิตอ้อยโรงงานทั้ง 3 ปี จะพบว่า ผลตอบแทนมีผลเป็นกำไร ทั้งผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,437.89 บาท และ 415.59 บาท ตามลำดับเช่นเดียวกัน มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.07 (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 31B มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 1 ประเภท ได้แก่ (1) ถั่วเหลือง 3 ครั้ง ได้แก่ ถั่วเหลืองต้นฝน ถั่วเหลืองปลายฝน และถั่วเหลืองฤดูแล้ง ถั่วเหลืองที่ปลูกทั้ง 3 ครั้งในแปลงเดียวกัน จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้งหมด ทั้งผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิ โดยเฉพาะถั่วเหลืองปลายฝน จะให้ผลตอบแทนสูงที่สุด เมื่อรวมการปลูกถั่วเหลืองทั้ง 3 ครั้งในแปลงเดียวกัน มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 9,211.63 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 4,083.18 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 3,540.98 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.62 คิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 62 ของการลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 33.2 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 8 ประเภท ได้แก่ (1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (2) ส้มเขียวหวาน (3) ส้มโอ (4) อ้อยโรงงาน (5) พืชไร่ คือ ถั่วเขียว ฝ้าย มันสำปะหลัง (6) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเหลือง (7) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียวผิวมัน (8) ถั่วเหลืองครั้งที่ 1 (ต้นฝน)-ถั่วเหลืองครั้งที่ 2 (ปลายฝน)-ถั่วเหลืองครั้งที่ 3 (ฤดูแล้ง)

เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่เพียงอย่างเดียว ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 857.14 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,171.42 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,534.93 บาท และ 1,035.61 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.48 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 48 ของเงินลงทุน

ส้มเขียวหวาน เป็นส้มที่ปลูกกันเป็นเวลานานพอสมควร จะเริ่มให้ผลผลิตตั้งแต่ปีที่ 4 ขึ้นไป เกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวานในหน่วยที่ดินนี้จะปลูกส้มรายละหลายๆ ปี โดยเฉพาะส้มเขียวหวาน 7 ปีขึ้นไป ส้มเขียวหวานอายุ 4-6 ปี จะให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 906.67 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 5,323.10 บาท และ 4,604.70 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 2.21 ส้มเขียวหวานอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,310.45 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 17,682.69 บาท และ 17,045.17 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 4.10

ส้มโอ จะเริ่มให้ผลผลิตตั้งแต่ปีที่ 4 ขึ้นไปเหมือนส้มเขียวหวาน โดยที่ส้มโอในช่วงอายุ 4-6 ปี จะให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,744.68 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเนื้อต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 9,882.96 บาท และ 8,756.22 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.91 ขณะที่ส้มโออายุตั้งแต่ปีที่ 7 ขึ้นไป ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,991.61 กิโลกรัม ได้รับผลตอบแทนเนื้อต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 13,051.45 บาท และ 11,877.20 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 2.31

อ้อยโรงงาน ให้ผลผลิตตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 หลังจากนั้นเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยจะตัดทิ้งแล้วปลูกใหม่ อ้อยโรงงานปีที่ 2 จะให้ผลตอบแทนมากที่สุด ส่วนอ้อยโรงงานปีที่ 3 และปีที่ 1 ให้ผลตอบแทนน้อยลงตามลำดับ โดยเฉพาะอ้อยโรงงานปีที่ 1 ส่วนใหญ่จะให้ผลตอบแทนขาดทุน การปลูกอ้อยโรงงานทั้ง 3 ปี จะมีมูลค่าต่อผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,459.57 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,557.84 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 974.96 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.18 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 18 ของการลงทุน

พืชไร่ชนิดอื่นๆ คือ กัญชง ฝ้าย มันสำปะหลัง เกษตรกรที่ปลูกกัญชง ฝ้าย จะให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นผลกำไรสูงที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 14,672.27 บาท เมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนซึ่งเท่ากับ 3.48 ซึ่งหมายความว่า เกษตรกรลงทุน 1 บาท จะให้ผลตอบแทนถึง 2.48 บาท เมื่อหักต้นทุนออกไปแล้ว หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 248 ของเงินลงทุนทั้งหมด พืชที่ให้ผลตอบแทนรองลงมา ได้แก่ มันสำปะหลัง โดยมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.37 และพืชที่ให้ผลตอบแทนน้อยที่สุดคือ ฝ้าย ซึ่งมีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเพียง 1.36

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเหลือง พืชครั้งที่ 1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 781.62 กิโลกรัม หลังจากปลูกข้าวโพดแล้วตามด้วยการปลูกพืชครั้งที่ 2 คือ ถั่วเหลือง ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 200.31 กิโลกรัม รวมการปลูกพืชทั้ง 2 ชนิดในแปลงเดียวกัน จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,824.75 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,103.40 บาท และผลตอบแทนสุทธิไร่ละ 251.04 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.05 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 5 ของการลงทุน

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียวฝัวมัน นอกจากเกษตรกรจะปลูกถั่วเหลืองเป็นพืชครั้งที่ 2 แล้ว ยังมีเกษตรกรบางส่วนปลูกถั่วเขียวฝัวมันเป็นพืชครั้งที่ 2 ด้วย เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แล้วตามด้วยถั่วเขียวฝัวมันในแปลงเดียวกัน มีมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 5,229.63 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 2,727.58 บาท และ 2,229.64 บาท ตามลำดับ มี

อัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.74 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 74 ของเงินลงทุน

ถั่วเหลืองครั้งที่ 1 (ต้นฝน)–ถั่วเหลืองครั้งที่ 2 (ปลายฝน)–ถั่วเหลืองครั้งที่ 3 (ฤดูแล้ง) เกษตรกรบางรายสามารถปลูกถั่วเหลืองได้ถึง 3 ครั้งในรอบปีการผลิต บนเนื้อที่ปลูกเดียวกันโดยมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,518.80 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,701.59 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 707.76 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.12 หรือคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 12 ของเงินลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 33.2B มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 1 ประเภท ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พันธุ์ 888-ถั่วเขียวผิวดำ พืชครั้งที่ 1 ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พันธุ์ 888 ตามด้วยพืชครั้งที่ 2 ได้แก่ ถั่วเขียวผิวดำ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 489.88 กิโลกรัม ถั่วเขียวผิวดำให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 164.27 กิโลกรัม รวมการเพาะปลูกพืช 2 ชนิด จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 3,620.53 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,012.59 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 243.84 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.07 คิดเป็นอัตราผลตอบแทนเพียงร้อยละ 7 ของเงินลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 33.2I₃ มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) ถั่วเหลือง 3 ครั้ง ได้แก่ ถั่วเหลืองต้นฝน ถั่วเหลืองปลายฝน และถั่วเหลืองฤดูแล้ง (2) พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่ การปลูกถั่วเหลือง 3 ครั้ง จะเป็นการปลูกครั้งที่ 1 ตามฤดูฝน ครั้งที่ 2 ปลูกปลายฤดูฝน และครั้งที่ 3 ปลูกในฤดูแล้ง รวมการปลูกทั้ง 3 ครั้ง จะให้ผลผลิตที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด ได้แก่ ถั่วเหลืองครั้งที่ 1 รองลงมาได้แก่ ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 เฉลี่ยไร่ละ 244.77 กิโลกรัม 236.99 กิโลกรัม และ 231.72 กิโลกรัม ตามลำดับ มีมูลค่าผลผลิตของถั่วเหลืองทั้ง 3 ครั้งเฉลี่ยไร่ละ 7,473.60 บาท ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยไร่ละ 2,643.34 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,131.12 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.18

พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่ ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 166.27 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 9,976.20 บาท ได้รับผลตอบแทนเนื้อดินทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 5,902.49 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 4,932.00 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.98 หรือคิดเป็นอัตราผลกำไรถึงร้อยละ 98 ของการลงทุน ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนดีกว่าการปลูกถั่วเหลืองทั้ง 3 ครั้ง (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 38.1 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 1 ประเภท ได้แก่ อ้อยโรงงาน ซึ่งอ้อยโรงงานปีแรกจะให้ผลตอบแทนน้อยที่สุด ส่วนอ้อยโรงงานปีที่ 3 จะให้ผลตอบแทนมากที่สุด รวมเฉลี่ยอ้อยโรงงาน 3 ปี จะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 6,367.83 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 1,525.64 บาท ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 342.72 บาท มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.06 หรือคิดเป็นกำไรเพียงร้อยละ 6 ของเงินลงทุน (ตารางที่ 4-1)

หน่วยที่ดินที่ 44 มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2 ประเภท ได้แก่ (1) มันสำปะหลัง (2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียวผิวมัน ในรายที่ปลูกมันสำปะหลังเพียงอย่างเดียว ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,548.39 กิโลกรัม มีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 2,599.36 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยเพียงไร่ละ 154.02 บาท จะทำให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 0.93 หรือขาดทุนคิดเป็นอัตราร้อยละ 7 ของเงินลงทุนทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากราคาผลผลิตที่ได้ต่อหน่วยต่ำมาก เพียงกิโลกรัมละ 1.02 บาท

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียวผิวมัน การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 700.00 กิโลกรัม หลังปลูกข้าวโพดแล้วตามด้วยถั่วเขียวผิวมัน ให้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 113.23 กิโลกรัม รวมการปลูกพืช 2 ชนิด ในเนื้อที่เดียวกันจะมีมูลค่าผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 4,116.64 บาท ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรและผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 1,715.34 บาท และ 1,229.48 บาท ตามลำดับ มีอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนต่อการลงทุนเท่ากับ 1.43 ซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกมันสำปะหลังเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 4-1)

ตารางที่ 4-1 : ต้นทุน ผลตอบแทนและอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินจำแนกตามหน่วยที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง

ปีการผลิต 2544/45

หน่วยที่ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
3.3 ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	817.24	3.64	2,974.75	1,417.30	2,106.26	1,557.45	868.49	2.58	1.41
3.3 ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	4,106.26	3,073.51	3,669.16	1,032.75	437.10	-	1.12
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์พื้นเมือง)	501.48	3.59	1,800.31	1,339.37	1,615.39	460.94	184.92	3.22	1.11
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์พื้นเมือง)	655.10	3.52	2,305.95	1,734.14	2,053.77	571.81	252.18	3.14	1.12
4	ยาสูบ	423.21	42.32	17,910.25	8,516.45	10,064.67	9,393.80	7,845.58	23.78	1.78
4	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	7,260.77	4,724.31	5,729.90	2,536.46	1,530.87	-	1.27
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม	936.93	3.81	3,569.70	2,132.06	2,625.64	1,437.64	944.06	2.80	1.36
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	958.72	3.85	3,691.07	2,592.25	3,104.26	1,098.82	586.81	3.24	1.19
4 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ยาสูบ	-	-	22,801.28	9,422.40	12,221.01	13,378.88	10,580.27	-	1.87
(1)	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์สังเสริม)	820.94	3.59	2,947.17	2,784.25	3,773.67	162.92	826.50	4.60	0.78
(2)	ยาสูบ	457.89	43.36	19,854.11	6,638.15	8,447.34	13,215.96	11,406.77	18.45	2.35
4 ₁	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	6,743.81	3,683.59	4,341.47	3,060.22	2,402.34	-	1.55
(1)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 1 (พันธุ์สังเสริม)	897.40	3.69	3,311.41	1,827.27	2,155.84	1,484.14	1,155.57	2.40	1.54
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 2 (พันธุ์สังเสริม)	930.19	3.69	3,432.40	1,856.32	2,185.63	1,576.08	1,246.77	2.35	1.57
4 ₃	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเขียวผิวดำ	-	-	4,355.79	3,181.53	3,988.18	1,174.26	367.61	-	1.09
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์พื้นเมือง)	496.71	3.79	1,882.53	2,074.30	2,532.38	191.77	649.85	5.10	0.74
(2)	ถั่วเขียวผิวดำ	186.52	13.26	2,473.26	1,107.23	1,455.80	1,366.03	1,017.46	7.81	1.70
4 ₃	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	842.12	3.66	3,082.16	1,345.44	1,734.31	1,736.72	1,347.85	2.06	1.78

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
4 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม	-	-	5,795.05	4,402.22	5,306.86	1,392.83	488.19	-	1.09
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	777.47	3.68	2,861.09	2,223.41	2,678.15	637.68	182.94	3.44	1.07
(2)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	795.11	3.69	2,933.96	2,178.81	2,628.71	755.15	305.25	3.31	1.12
4 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม	-	-	8,418.27	6,443.09	7,586.49	1,975.18	831.78	-	1.11
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ครั้งที่ 1 (พันธุ์สังเสริม)	776.94	3.60	2,796.98	2,134.53	2,508.85	662.45	288.13	3.23	1.11
(2)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ครั้งที่ 2 (พันธุ์สังเสริม)	766.29	3.57	2,735.66	2,138.27	2,522.81	597.39	212.85	3.29	1.08
(3)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ครั้งที่ 3 (พันธุ์สังเสริม)	810.57	3.56	2,885.63	2,170.29	2,554.83	715.34	330.80	3.15	1.13
5	ข้าวนาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	756.52	4.06	3,071.47	1,729.87	3,378.64	1,341.60	- 307.17	4.47	0.91
5	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	573.12	4.50	2,579.04	1,815.02	2,747.91	764.02	- 168.87	4.79	0.94
5	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง	-	-	5,042.20	3,847.35	4,775.67	1,194.85	266.53	-	1.06
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	809.35	3.45	2,792.26	1,641.94	2,326.15	1,150.32	466.11	2.87	1.20
(2)	ถั่วเหลือง	216.34	10.40	2,249.94	2,205.41	2,449.52	44.53	- 199.58	11.32	0.92
6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	965.33	3.82	3,687.56	1,638.86	2,929.34	2,048.70	758.22	3.03	1.26
6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พวงทอง)	497.67	2.94	1,463.15	1,682.72	2,209.07	- 219.57	- 745.92	4.44	0.66
6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	410.53	4.51	1,851.49	1,510.45	1,869.37	341.04	- 17.88	4.55	0.99
6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105)	444.12	4.51	2,002.98	1,461.90	1,820.62	541.08	182.36	4.10	1.10
6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง	-	-	3,580.67	2,787.97	3,730.72	792.70	- 150.05	-	0.96
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	637.21	3.69	2,351.30	1,597.02	2,185.86	754.28	165.44	3.43	1.08
(2)	ถั่วเหลือง (พันธุ์พื้นเมือง)	221.11	5.56	1,229.37	1,190.95	1,544.86	38.42	- 315.49	6.99	0.80

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง	-	-	4,583.18	2,805.53	3,482.79	1,777.65	1,100.39	-	1.32
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	741.51	3.58	2,654.61	1,516.75	1,896.72	1,137.86	757.89	2.56	1.40
(2)	ถั่วเหลือง (พันธุ์ ส.จ.5)	190.57	10.12	1,928.57	1,288.78	1,586.07	639.79	342.50	8.32	1.22
6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	5,476.15	3,410.47	4,146.82	2,065.68	1,329.33	-	1.32
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	715.16	3.70	2,646.09	1,595.30	1,917.41	1,050.79	728.68	2.68	1.38
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	764.88	3.70	2,830.06	1,815.17	2,229.41	1,014.89	600.65	2.91	1.27
7.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	507.20	3.52	1,785.34	1,631.52	2,032.10	153.82	246.76	4.01	0.88
7.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง	-	-	5,919.25	3,863.59	5,046.19	2,055.66	873.06	-	1.17
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	808.41	4.50	3,637.85	1,690.12	2,206.30	1,947.73	1,431.55	2.73	1.65
(2)	ถั่วเหลือง	228.14	10.00	2,281.40	2,173.47	2,839.89	107.93	558.49	12.45	0.80
7.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	6,354.65	4,284.70	5,684.86	2,069.95	669.79	-	1.12
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	810.04	3.72	3,013.35	1,983.64	3,012.57	1,029.71	0.78	3.72	1.00
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	895.79	3.73	3,341.30	2,301.06	2,672.29	1,040.24	669.01	2.98	1.25
7.1.1 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	4,413.80	4,041.77	5,330.64	372.03	916.84	-	0.83
(1)	ข้าวเจ้านาปีนาดำ(พันธุ์สังเสริม)	521.45	4.70	2,450.82	2,048.35	2,768.74	402.47	317.92	5.31	0.89
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	513.87	3.82	1,962.98	1,993.42	2,561.90	30.44	598.92	4.99	0.77
7.1.1 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ยาสูบ	-	-	22,406.99	10,194.70	12,859.61	12,212.29	9,547.38	-	1.74
(1)	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์สังเสริม)	855.56	3.60	3,080.02	2,301.15	3,022.54	778.87	57.48	3.53	1.02
(2)	ยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์)	443.89	43.54	19,326.97	7,893.55	9,837.07	11,433.42	9,489.90	22.16	1.96

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
7.1 I ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	6,665.45	3,395.40	4,214.84	3,270.05	2,450.61	-	1.58
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	732.28	4.49	3,287.94	1,608.06	2,024.36	1,679.88	1,263.58	2.76	1.62
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	752.23	4.49	3,377.51	1,787.34	2,190.48	1,590.17	1,187.03	2.91	1.54
7.1 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	6,138.94	4,463.63	5,557.75	1,675.31	581.19	-	1.10
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (คลองตาล)	784.57	3.57	2,800.91	1,998.51	2,566.33	802.40	234.58	3.27	1.09
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (คลองตาล)	885.42	3.77	3,338.03	2,465.12	2,991.42	872.91	346.61	3.38	1.12
7.1 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	8,511.50	6,105.02	7,644.89	2,406.48	866.61	-	1.11
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ครั้งที่ 1 (พันธุ์สังเสริม)	744.23	3.58	2,664.34	2,068.57	2,562.83	595.77	101.51	3.44	1.04
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 2 (พันธุ์สังเสริม)	826.29	3.53	2,916.80	2,182.47	2,750.47	734.33	166.33	3.33	1.06
(3)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 3 (พันธุ์สังเสริม)	849.38	3.45	2,930.36	1,853.98	2,331.59	1,076.38	598.77	2.75	1.26
7.1 M ₅	มะม่วง (น้ำดอกไม้)									
	มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 1)	-	-	-	1,998.88	3,288.46	- 1,998.88	- 3,288.46	-	-
	มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 2-3)	-	-	-	711.61	1,927.93	- 711.61	- 1,927.93	-	-
	มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 4-6)	302.00	13.90	4,197.80	4,318.26	5,977.38	- 120.46	- 1,779.58	19.79	0.70
	มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 7-10)	1,097.00	14.09	15,456.73	5,020.29	6,775.41	10,436.44	8,681.32	6.18	2.28
15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ(พันธุ์พวงทอง)	480.39	4.33	2,080.09	1,801.02	2,388.29	279.07	- 308.20	4.97	0.87
15	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ(พันธุ์ กข.10)	53.91	4.74	255.53	2,617.52	3,940.82	- 2,361.99	- 3,685.29	73.10	0.06
15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105)	525.33	4.82	2,532.09	1,803.19	2,623.55	728.90	- 91.46	4.99	0.97

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	449.17	4.50	2,021.27	1,399.78	1,803.57	621.49	217.70	4.02	1.12
15	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ - ถั่วเหลือง	-	-	3,738.21	4,480.33	5,712.05	- 742.12	- 1,973.84	-	0.65
(1)	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.6)	424.00	4.63	1,963.12	2,256.33	2,964.20	- 293.21	- 1,001.08	6.99	0.66
(2)	ถั่วเหลือง (พันธุ์ สจ.5)	182.06	9.75	1,775.09	2,224.00	2,747.85	- 448.91	- 972.76	15.09	0.65
15	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	6,157.73	4,547.67	5,607.10	1,610.06	550.63	-	1.10
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สงเสริม)	790.48	3.63	2,869.44	2,007.45	2,521.79	861.99	347.65	3.19	1.14
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สงเสริม)	898.44	3.66	3,288.29	2,540.22	3,085.31	748.07	202.98	3.43	1.07
15 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ถั่วเหลือง	-	-	3,748.24	3,350.75	4,600.95	397.49	- 852.71	-	0.81
(1)	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	559.67	4.29	2,400.98	1,884.45	2,623.76	516.53	- 222.78	4.69	0.92
(2)	ถั่วเหลือง (พันธุ์สงเสริม)	138.75	9.71	1,347.26	1,466.30	1,977.19	- 119.04	- 629.93	14.25	0.68
15 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ยาสูบ	-	-	23,904.00	9,470.45	12,543.67	14,433.55	11,360.33	-	1.91
(1)	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์สงเสริม)	942.50	3.60	3,393.00	1,925.25	2,790.96	1,467.75	602.04	2.96	1.22
(2)	ยาสูบ (พันธุ์เบอร์เลย์)	483.75	42.40	20,511.00	7,545.20	9,752.71	12,965.80	10,758.29	20.16	2.10
15 ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเขียวผิวมัน	-	-	4,249.10	2,797.56	3,589.74	1,451.54	659.36	-	1.18
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สงเสริม)	698.63	3.50	2,445.21	1,892.46	2,284.67	552.75	160.54	3.27	1.07
(2)	ถั่วเขียวผิวมัน	161.35	11.18	1,803.89	905.10	1,305.07	898.79	498.82	8.09	1.38
15 ₂	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สงเสริม)	447.93	4.29	1,921.62	1,580.78	2,244.91	340.84	- 323.29	5.01	0.86

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิจกรรม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
15 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	8,744.13	5,718.82	7,387.11	3,025.31	1,357.02	-	1.18
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม ครั้งที่ 1 (พันธุ์สังเสริม)	859.33	3.54	3,042.03	1,938.74	2,512.83	1,103.29	529.20	2.92	1.21
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 2 (พันธุ์สังเสริม)	871.65	3.55	3,094.36	1,951.05	2,527.91	1,143.31	566.45	2.90	1.22
(3)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม ครั้งที่ 3 (พันธุ์สังเสริม)	726.39	3.59	2,607.74	1,829.03	2,346.37	778.71	261.37	3.23	1.11
15 M ₅	ส้มเขียวหวาน									
	ส้มเขียวหวาน (ปี 1)	-	-	-	12,660.17	14,427.06	-12,660.17	-14,427.06	-	-
	ส้มเขียวหวาน (ปี 2)	-	-	-	6,103.46	7,772.32	-6,103.46	-7,772.32	-	-
	ส้มเขียวหวาน (ปี 3-6)	4,255.96	12.00	51,071.52	20,983.56	22,851.25	30,087.96	28,220.27	5.37	2.23
15 M ₆	อ้อยโรงงาน	-	-	7,422.09	5,700.51	6,214.13	1,721.59	1,207.97	-	1.19
	อ้อยโรงงาน (ปี 1)	14,154.64	0.58	8,209.69	7,824.11	8,337.73	385.58	-128.04	0.59	0.98
	อ้อยโรงงาน (ปี 2)	12,690.72	0.59	7,487.52	4,758.51	5,272.13	2,729.01	2,215.39	0.42	1.42
	อ้อยโรงงาน (ปี 3)	11,134.02	0.59	6,569.07	4,518.90	5,032.52	2,050.17	1,536.55	0.45	1.31
16.1	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.10)	568.68	4.41	2,507.88	2,468.76	3,662.03	39.12	-1,154.15	6.44	0.68
16.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	496.73	4.36	2,165.74	1,600.45	1,971.81	565.29	193.93	3.97	1.10
16.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ขาวดอกมะลิ105)	503.70	4.50	2,266.65	1,833.23	2,190.66	433.42	75.99	4.35	1.03
16.1 ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	431.47	4.29	1,851.01	1,579.72	2,102.99	271.29	-251.98	4.87	0.88
16.1 ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	451.88	4.38	1,979.23	1,995.89	2,765.23	-16.66	-786.00	6.12	0.72
18	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ - ถั่วลิสง	-	-	6,235.29	5,631.58	7,462.89	603.71	-1,227.60	-	0.84
(1)	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.10)	495.00	4.71	2,331.45	2,159.11	3,040.53	172.34	-709.08	6.14	0.77
(2)	ถั่วลิสง	470.91	8.29	3,903.84	3,472.47	4,422.36	431.37	-518.52	9.39	0.88

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
18	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	-	-	5,976.50	3,361.85	3,929.55	2,614.65	2,046.95	-	1.52
(1)	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	783.97	3.67	2,877.17	1,594.52	1,879.09	1,282.65	998.08	2.40	1.53
(2)	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	888.06	3.49	3,099.33	1,767.33	2,050.46	1,332.00	1,048.87	2.31	1.51
21 M ₆	อ้อยโรงงาน	-	-	5,570.34	4,108.34	4,687.19	1,462.00	883.15	-	1.19
	อ้อยโรงงาน (ปี 1)	10,147.91	0.56	5,682.83	5,565.27	6,144.12	117.56	461.29	0.61	0.92
	อ้อยโรงงาน (ปี 2)	10,186.50	0.57	5,806.31	3,399.28	3,978.13	2,407.03	1,828.18	0.39	1.46
	อ้อยโรงงาน (ปี 3)	9,324.76	0.56	5,221.87	3,360.46	3,939.31	1,861.41	1,282.56	0.42	1.33
31	กล้วยตานี									
	กล้วยตานี (ปี 1)	148.11	3.00	444.33	2,739.77	3,780.39	2,295.44	3,336.06	25.52	0.12
	กล้วยตานี (ปี 2-5)	4,130.01	2.88	11,894.43	3,693.54	4,716.07	8,200.89	7,178.36	1.14	2.52
31	อ้อยโรงงาน	-	-	6,754.72	5,316.83	6,339.13	1,437.89	415.59	-	1.07
	อ้อยโรงงาน (ปี 1)	15,727.27	0.55	8,650.00	7,665.11	8,673.31	984.89	23.31	0.55	1.00
	อ้อยโรงงาน (ปี 2)	13,000.00	0.55	7,150.00	4,167.69	5,171.40	2,982.31	1,978.60	0.40	1.38
	อ้อยโรงงาน (ปี 3)	8,116.67	0.55	4,464.17	4,117.70	5,172.69	346.47	708.52	0.64	0.86
31 B	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	-	-	9,211.63	5,128.45	5,670.65	4,083.18	3,540.98	-	1.62
(1)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 1 (ต้นฝน)	277.93	9.96	2,768.18	1,651.43	1,837.59	1,116.75	930.59	6.61	1.51
(2)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 2 (ปลายฝน)	234.19	17.39	4,072.56	1,594.96	1,792.42	2,477.60	2,280.14	7.65	2.27
(3)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 3 (ฤดูแล้ง)	228.63	10.37	2,370.89	1,882.06	2,040.64	488.83	330.25	8.93	1.16

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิจกรรม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พันธุ์ 888)	857.14	3.70	3,171.42	1,636.49	2,135.81	1,534.93	1,035.61	2.49	1.48
33.2	ส้มเขียวหวาน									
	ส้มเขียวหวาน (ปี 1)	-	-	-	6,067.10	6,761.60	- 6,067.10	- 6,761.60	-	-
	ส้มเขียวหวาน (ปี 2-3)	-	-	-	5,870.74	6,583.89	- 5,870.74	- 6,583.89	-	-
	ส้มเขียวหวาน (ปี 4-6)	906.67	9.26	8,395.76	3,072.66	3,791.06	5,323.10	4,604.70	4.18	2.21
	ส้มเขียวหวาน (7 ปีขึ้นไป)	2,310.45	9.76	22,549.99	4,867.30	5,504.82	17,682.69	17,045.17	2.38	4.10
33.2	ส้มโอ (พันธุ์ท่าซอ)									
	ส้มโอ (ปี 1)	-	-	-	4,347.77	5,477.74	- 4,347.77	- 5,477.74	-	-
	ส้มโอ (ปี 2-3)	-	-	-	3,386.68	4,452.89	- 3,386.68	- 4,452.89	-	-
	ส้มโอ (ปี 4-6)	2,744.68	6.69	18,361.91	8,478.95	9,605.69	9,882.96	8,756.22	3.50	1.91
	ส้มโอ (ปี 7 ขึ้นไป)	2,991.61	7.00	20,941.27	7,889.82	9,064.07	13,051.45	11,877.20	3.03	2.31
33.2	อ้อยโรงงาน	-	-	6,459.57	4,901.74	5,484.62	1,557.84	974.96	-	1.18
	อ้อยโรงงาน (ปี 1)	13,141.89	0.54	7,096.62	6,555.45	7,138.33	541.17	- 41.71	0.54	0.99
	อ้อยโรงงาน (ปี 2)	12,027.03	0.55	6,614.87	4,310.74	4,893.62	2,304.13	1,721.25	0.41	1.35
	อ้อยโรงงาน (ปี 3)	10,304.05	0.55	5,667.23	3,839.02	4,421.90	1,828.21	1,245.33	0.43	1.28
33.2	กล้วยไข่ (ปี 1)	2,052.94	10.00	20,529.40	5,016.50	5,902.13	15,512.90	14,627.27	2.87	3.48
33.2	ฝ้าย	284.51	12.89	3,667.33	2,144.30	2,686.76	1,523.03	980.57	9.44	1.36
33.2	มันสำปะหลัง	2,887.76	1.12	3,234.29	2,044.97	2,366.24	1,189.32	868.05	0.82	1.37

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิโลกรัม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เนื้อต้นทุน ผันแปร	เนื้อต้นทุน ทั้งหมด		
33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเหลือง	-	-	4,824.75	3,721.35	4,573.71	1,103.40	251.04	-	1.05
(1)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พันธุ์ 888)	781.62	3.61	2,821.65	1,757.31	2,185.79	1,064.34	635.86	2.80	1.29
(2)	ถั่วเหลือง	200.31	10.00	2,003.10	1,964.04	2,387.92	39.06	384.82	11.92	0.84
33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวมัน	-	-	5,229.63	2,502.05	2,999.99	2,727.58	2,229.64	-	1.74
(1)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พันธุ์ 888)	641.57	4.14	2,656.10	1,733.85	2,044.34	922.25	611.76	3.19	1.30
(2)	ถั่วเขียวผิวมัน	169.87	15.15	2,573.53	768.20	955.65	1,805.33	1,617.88	5.63	2.69
33.2	ถั่วเหลือง	-	-	4,270.33	2,196.85	2,743.32	2,073.48	1,527.01	-	1.56
(1)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 1	223.38	10.40	2,323.15	1,216.45	1,523.22	1,106.70	799.93	6.82	1.53
(2)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 2	187.59	10.38	1,947.18	980.40	1,220.10	966.78	727.08	6.50	1.60
33.2	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	-	-	6,518.80	4,817.21	5,811.04	1,701.59	707.76	-	1.12
(1)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 1 (ต้นฝน)	212.71	10.00	2,127.10	1,377.99	1,709.23	749.11	417.87	8.04	1.24
(2)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 2 (ปลายฝน)	219.38	10.00	2,193.80	1,409.08	1,740.34	784.72	453.46	7.93	1.26
(3)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 3 (ฤดูแล้ง)	219.79	10.00	2,197.90	2,030.14	2,361.47	167.76	163.57	10.74	0.93
33.2 B	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวดำ	-	-	3,620.53	2,607.94	3,376.69	1,012.59	243.84	-	1.07
(1)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พันธุ์ 888)	489.88	3.36	1,646.00	1,449.10	1,855.37	196.90	209.37	3.79	0.89
(2)	ถั่วเขียวผิวดำ	164.27	12.02	1,974.53	1,158.84	1,521.32	815.69	453.21	9.26	1.30
33.2 I ₃	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	-	-	7,473.60	4,830.26	6,342.48	2,643.34	1,131.12	-	1.18
(1)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 1 (ต้นฝน)	244.77	10.30	2,521.13	1,658.50	2,086.98	862.63	434.15	8.53	1.21
(2)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 2 (ปลายฝน)	236.99	10.67	2,528.68	1,587.24	2,012.09	941.44	516.59	8.49	1.26
(3)	ถั่วเหลือง ครั้งที่ 3 (ฤดูแล้ง)	231.72	10.46	2,423.79	1,584.52	2,243.41	839.27	180.38	9.68	1.08

ตารางที่ 4-1 : (ต่อ)

หน่วยที่ ดินที่	ชนิดพืช	ผลผลิต (กก./ไร่)	ราคา (บาท/ กก.)	มูลค่า ผลผลิต (บาท/ไร่)	ต้นทุน (บาท/ไร่)		ผลตอบแทน (บาท/ไร่)		ต้นทุน เฉลี่ยต่อ กิจกรรม (บาท/กก.)	อัตราส่วน ระหว่างผล ตอบแทนต่อ การลงทุน
					ผันแปร	ทั้งหมด	เหนือต้นทุน ผันแปร	เหนือต้นทุน ทั้งหมด		
33.2 1 ₃	พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่	166.27	60.00	9,976.20	4,073.71	5,044.20	5,902.49	4,932.00	30.34	1.98
38.1	อ้อยโรงงาน	-	-	6,367.83	4,842.20	6,025.11	1,525.64	342.72	-	1.06
	อ้อยโรงงาน (ปี 1)	15,467.84	0.55	8,507.31	7,287.86	8,461.02	1,219.45	46.29	0.55	1.01
	อ้อยโรงงาน (ปี 2)	10,990.99	0.55	6,045.04	4,274.78	5,525.33	1,770.26	519.71	0.50	1.09
	อ้อยโรงงาน (ปี 3)	8,274.81	0.55	4,551.15	2,963.95	4,088.99	1,587.20	462.16	0.49	1.11
44	มันสำปะหลัง	2,548.39	1.02	2,599.36	2,445.34	2,798.54	154.02	199.18	1.10	0.93
44	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวมัน	-	-	4,116.64	2,401.30	2,887.16	1,715.34	1,229.48	-	1.43
(1)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พันธุ์ 888)	700.00	3.55	2,485.00	1,329.79	1,571.06	1,155.21	913.94	2.24	1.58
(2)	ถั่วเขียวผิวมัน	113.23	14.41	1,631.64	1,071.51	1,316.10	560.13	315.54	11.62	1.24

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปของเกษตรกร ตลอดจนสภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ จำแนกตามหน่วยที่ดินทั้งหมด 28 หน่วยที่ดินในเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปรากฏว่าลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างมีเนื้อที่ทั้งหมด 7,010,875 ไร่ หรือ 11,217.40 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 45.97 ของพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมทั้งหมด ประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของ 7 จังหวัดภาคเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต 3 จังหวัดติดต่อกัน คือ สุโขทัย พิจิตร และกำแพงเพชร หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 46.08 ปี ส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 99.72 ของประชากรทั้งหมด นับถือศาสนาพุทธ การศึกษาระดับประถมศึกษาที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 87.60 สมาชิกในแต่ละครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 4.13 คน ในจำนวนนี้จะเป็นผู้อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 3.08 คน และอยู่นอกวัยแรงงานเฉลี่ย 1.05 คน ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานส่วนใหญ่จะทำการเกษตรในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรจะมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยครัวเรือนละ 35.30 ไร่ และจะเป็นเนื้อที่ถือครองของตนเองเสียส่วนใหญ่เฉลี่ยครัวเรือนละ 25.11 ไร่ ส่วนหนังสือสำคัญในที่ดินจะเป็นโฉนดมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 53.14 ของเนื้อที่ถือครองของตนเอง รองลงมา ได้แก่ ส.ป.ก.4-01 และ น.ส.3 ตามลำดับ เกษตรกรที่ใช้เนื้อที่ถือครองส่วนใหญ่ในการปลูกข้าว ทั้งข้าวนาปีและข้าวนาปรัง บางครั้งข้าวนาปรังสามารถปลูกได้ถึง 2 ครั้ง ข้าวน้ำที่ปลูกนอกจากจะใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่ยังเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งนำไปขายได้ นอกจากเกษตรกรใช้เนื้อที่เพื่อการปลูกข้าวแล้ว ยังมีพืชเศรษฐกิจอีกหลายชนิดที่ปลูกในเขตลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างได้แก่ พืชไรชนิดต่างๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียวพืชมัน ยาสูบ อ้อย กล้าย มันสำปะหลัง เป็นต้น และไม้ผล/ไม้ยืนต้น เช่น ส้มเขียวหวาน ส้มโอ มะม่วง เป็นต้น ครัวเรือนเกษตรกรจะมีรายได้ 2 ทางคือ รายได้ในฟาร์มและรายได้นอกฟาร์ม รวมมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยครอบครัวละ 175,127.74 บาท ซึ่งจะเป็นรายได้จากพืชมากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 83.73 ของรายได้ทั้งหมด ในส่วนของรายจ่าย ได้แก่ รายจ่ายในฟาร์มและรายจ่ายนอกฟาร์มหรือค่าใช้จ่ายในการครองชีพ รวมมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ยครอบครัวละ 139,079.22 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชเฉลี่ยร้อยละ 69.16 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ดังนั้นครัวเรือนเกษตรกรจะมีรายได้สุทธิหรือเงินออมเฉลี่ยครัวเรือนละ 36,048.52 บาท

ในส่วนของการศึกษาสภาพการผลิตพืชโดยทั่วไป จากการกำหนดคุณสมบัติของดินออกเป็นหน่วยที่ดินทั้งหมด 28 หน่วยที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วย

ที่ดิน ในการปลูกพืชหลายชนิดด้วยกัน เช่น ข้าว ถั่วเหลือง อ้อยโรงงาน ยาสูบ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละหน่วยที่ดินมีการใช้ประโยชน์ที่ดินตั้งแต่ 1-8 ประเภท และบางประเภทสามารถปลูกพืชได้ถึง 3 ครั้ง ในเนื้อที่ปลูกและรอบปีการผลิตเดียวกัน การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์ส่งเสริม) มีการปลูกอยู่ใน 3 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 3.3I₁, 15I₂ และ 16.1I₁ ปรากฏว่าหน่วยที่ดินที่ 3.3I₁ จะให้ผลตอบแทนดีที่เป็นผลกำไรเฉลี่ยไร่ละ 868.49 บาท ขณะที่อีก 2 หน่วยที่ดินขาดทุน ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม มีการปลูกอยู่ทั้งหมด 9 หน่วยที่ดิน หน่วยที่ดินที่ 4M₁ ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 3,434.80 บาท ส่วนหน่วยที่ดินที่ 3.3I₁ จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรน้อยที่สุดเพียงไร่ละ 437.10 บาท การปลูกยาสูบแต่เพียงอย่างเดียว มีปลูกในหน่วยที่ดินที่ 4 เพียงหน่วยเดียวให้ผลตอบแทนเฉลี่ยไร่ละ 7,845.58 บาท ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ยาสูบ มีการปลูกอยู่ใน 3 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 4I₁, 7.1I₁ และ 15I₁ จะได้รับผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้งหมดโดยที่หน่วยที่ดินที่ 15I₁ จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรดีที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 11,360.33 บาท การปลูกข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม และการปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเขียวผิวดำ มีการใช้ประโยชน์ในหน่วยที่ดินที่ 4I₁ และ 4I₃ ตามลำดับ มีผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้งคู่ การปลูกข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินใน 3 หน่วยที่ดิน ได้แก่ หน่วยที่ดินที่ 4I₃, 5 และ 6.1 หน่วยที่ดินที่ 4I₃ จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 1,347.85 บาท ขณะที่หน่วยที่ดินที่ 5 จะให้ผลตอบแทนเป็นผลขาดทุน การปลูกข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในหน่วยที่ดินที่ 4M₁, 7.1M₁ และ 15M₁ ให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นผลกำไรทั้ง 3 หน่วยที่ดิน หน่วยที่ดินที่ 15M₁ จะให้ผลตอบแทนดีที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 1,357.02 บาท การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง) มีการปลูกอยู่ในหลายหน่วยที่ดิน ได้แก่ หน่วยที่ดิน 5 6.1 7.1 16.1 และ 16.1I₁ มีอยู่เพียงหน่วยที่ดินที่ 16.1 เพียงหน่วยที่ดินเดียว ที่ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรเฉลี่ยไร่ละ 193.93 บาท นอกนั้นก็เหลืออีก 4 หน่วยที่ดิน จะให้ผลตอบแทนเป็นผลขาดทุนทั้งหมด ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง (พันธุ์พื้นเมือง) มีการปลูกในหน่วยที่ดินที่ 5 6.1 และ 7.1 หน่วยที่ดินที่ 7.1 ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 873.06 บาท การปลูกข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พวงทอง) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินใน 2 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 6.1 และ 15 ซึ่งผลปรากฏว่าขาดทุนทั้งสองหน่วยที่ดินโดยหน่วยที่ดินที่ 6.1 จะมีผลตอบแทนเป็นผลขาดทุนมากกว่าหน่วยที่ดินที่ 15 ระบบการปลูก ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105) ปลูกในหน่วยที่ดินที่ 6.1 15 และ 16.1 หน่วยที่ดินที่ 6.1 จะให้ผลตอบแทนดีกว่าอีก 4 หน่วยที่ดิน การปลูกข้าวเหนียวนาปีนาดำ (พันธุ์ กข.10) มีปลูกอยู่ 2 หน่วยที่ดิน มีผลตอบแทนเป็นผลขาดทุนทั้ง 2 หน่วยที่ดิน หน่วยที่ดินที่ 15 จะขาดทุนมากกว่าหน่วยที่ดินที่ 16.1 การปลูกถั่วเหลืองต้นฝน-ถั่วเหลืองปลายฝน-ถั่วเหลืองฤดูแล้ง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินใน 3 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 31B 33.2 และ

33.2I₃ ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้งหมด หน่วยที่ดินที่ 31B จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 3,540.98 บาท การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียวฝัวมันมีปลูกอยู่ใน 2 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 33.2 และ 44 ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้ง 2 หน่วยที่ดิน หน่วยที่ดินที่ 33.2 ให้ผลตอบแทนดีกว่าเฉลี่ยไร่ละ 2,229.64 บาท สำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินใน 5 หน่วยที่ดิน คือ หน่วยที่ดินที่ 15M₆, 21M₆, 31, 33.2 และ 38.1 ผลปรากฏว่าหน่วยที่ดิน 15M₆ จะให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรมากที่สุดเฉลี่ยไร่ละ 1,207.97 บาท รองลงมา ได้แก่ หน่วยที่ดินที่ 33.2 การปลูกมันสำปะหลัง มีการปลูกในหน่วยที่ดินที่ 33.2 และ 44 ให้ผลตอบแทนเป็นผลกำไรทั้ง 2 หน่วยที่ดิน แต่หน่วยที่ดินที่ 33.2 จะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า นอกจากนั้นยังมีพืชอีกหลายชนิด เช่น ถั่วเขียว มะม่วง ส้มโอ ส้มเขียวหวาน เป็นต้น ซึ่งการปลูกแต่ละชนิดจะปลูกอยู่ในหน่วยที่ดินเพียงหน่วยเดียว จะมีผลตอบแทนเป็นผลกำไรหรือขาดทุนที่แล้วแต่ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นๆ

ในส่วนปัญหาต่างๆ ของครัวเรือนเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ชนิดใหญ่ๆ ได้แก่ ปัญหาในการผลิตทางการเกษตร ปัญหาในการครองชีพ ปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย และปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สำหรับปัญหาในการผลิตที่สำคัญๆ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ศัตรูพืชรบกวนปัญหาจากปัจจัยการผลิตมีราคาสูงและขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ฯลฯ เป็นต้น ปัญหาในการครองชีพที่สำคัญ ได้แก่ รายได้ไม่พอรายจ่าย เป็นผลให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาขาดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสุขภาพพลานามัย เป็นต้น ส่วนปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเรื่องยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งมีอยู่เกือบทุกชุมชน ปัญหาการโจรกรรมเล็กๆ น้อยๆ ปัญหาจากความขัดแย้งของชุมชนในเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน ส่วนปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ คือ ปัญหาทรัพยากรขาดแคลนและคุณภาพของน้ำเลวลง ตลอดจนทรัพยากรที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเสื่อมโทรมลง เป็นต้น

นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางด้านการประกอบอาชีพและความต้องการด้านการครองชีพและสังคม ที่สำคัญๆ ได้แก่ ต้องการให้รัฐประกันราคาผลผลิตให้สูงขึ้น จัดหาปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมให้เกษตรกรสามารถซื้อหาได้ง่ายขึ้น จัดหาให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพเสริม ส่งเสริมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการปรับปรุงบำรุงดิน เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นความต้องการให้รัฐเข้าช่วยเหลือในการจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ให้มีมากกว่าเดิมอย่างทั่วถึง เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ ตลอดจนสถานอนามัยและโรงเรียน เป็นต้น ในส่วนทัศนคติของเกษตรกรในการใช้ที่ดินเพาะปลูกพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.83 ของเกษตรกรทั้งหมดไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชอย่างอื่น นอกเหนือจากพืชที่ปลูกอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็เพียงบางส่วนที่มีความคิดที่จะลดพื้นที่ปลูกลงหรือเลิกการปลูกพืชในปัจจุบันหันไปปลูกอย่างอื่นแทน เช่น อ้อยโรงงาน

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพราะคิดว่าขายได้ราคาดีกว่า และเกษตรกรบางคนก็มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร โดยจะไปค้าขายหรือรับจ้างทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจในการพัฒนาการเกษตรของครัวเรือน แต่การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่ยังจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 87.60 และ 56.84 ตามลำดับ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกร การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องมีมาตรการจูงใจเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ให้ความสนใจในการศึกษาให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการส่งเสริมและอบรมวิชาชีพทางด้านเกษตรและด้านอื่นๆ ให้แก่หัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน ตลอดจนทำโครงการศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพระยะสั้นทางการเกษตรและการแปรรูป เพื่อเพิ่มทักษะ และขีดความสามารถแก่เกษตรกรรวมถึงโอกาสในการทำงานหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนมากยิ่งขึ้น

2. ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของครัวเรือน ทำให้มีเงินเหลือเก็บหรือเงินออมไว้ใช้หรือเพื่อการลงทุนน้อยเกินไป จำเป็นจะต้องหาทางลดค่าใช้จ่ายในการครองชีพลง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร ซึ่งค่อนข้างสูงมากกว่าครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการครองชีพทั้งหมด และยังเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเป็นเงินสดเกือบทั้งหมด เพื่อเป็นการทดแทนค่าใช้จ่ายค่าอาหารที่ต้องซื้อจากภายนอกฟาร์ม จึงควรให้คำแนะนำและแรงจูงใจส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปรับเปลี่ยนการผลิตอาหาร เพื่อทดแทนการซื้อและพึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น และจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการครองชีพลง

3. ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของส่วนรวมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน จะต้องมีการณรงค์และจัดทำ โครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่รวมการจัดตั้งกลุ่มเฉพาะกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีศาสนา เช่น กลุ่มสหกรณ์กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ตลอดจนจะต้องเอาใจใส่ให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาลักษณะอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดหรือยาบ้า ให้ครัวเรือนเกษตรกรและชุมชนได้ตระหนักถึงอันตรายและรู้จักวิธีป้องกันอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน

4. เนื่องจากยังพบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชน หรือหมู่บ้านจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดทำโครงการรณรงค์และส่งเสริมให้ครัวเรือนในชุมชนหันมาสนใจและให้ความสำคัญในการเก็บกักน้ำฝนให้สะอาดปลอดภัยและถูกสุขอนามัย นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตรซึ่งมีอยู่มากและจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้

ความช่วยเหลือและจัดสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กให้กระจายอยู่รอบๆ บริเวณพื้นที่การเกษตรน่าจะเป็นทางออกที่เป็นไปได้ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำในหมู่บ้านต่างๆ จะต้องมีความเข้มแข็งในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรน้ำที่เริ่มจะจำกัดได้ประโยชน์สูงสุด

5. เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากต้นทุนเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักรภายในครัวเรือนและแรงงานจ้าง ตลอดจนค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี เป็นต้นทุนที่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการผลิต ตามโครงสร้างต้นทุน ดังนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนแรงงานภายในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง ให้รู้จักพึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชให้น้อยลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการจัดทำโครงการหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ หรือปุ๋ยหมัก หรือการฝึกอบรมวิธีการทำปุ๋ยดังกล่าวจากเศษวัสดุเหลือใช้จากฟาร์มหรือจากวัตถุดิบราคาถูกที่หาได้จากในท้องถิ่น เพื่อลดจำนวนสารเคมีที่ตกค้างในดินและน้ำ รวมทั้งจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตพืชให้น้อยลงอีกด้วย

6. เนื่องจากการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง เกษตรกรใช้เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก ดินมีความอุดมสมบูรณ์เป็นที่ราบลุ่ม จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นอาหารหลักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนแล้วยังใช้เพื่อการจำหน่ายด้วย สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรค่อนข้างดี ถึงแม้จะต้องเผชิญถึงปัญหาความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนของผลผลิตและราคาผลผลิตก็ตาม จึงควรสนับสนุนให้มีการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภค และควรสนับสนุนให้เกษตรกรใช้พันธุ์ส่งเสริมแทนพันธุ์พื้นเมืองเดิมเพราะจะให้ผลผลิตต่อไร่มากกว่าเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร แต่ก็ควรระวังวัตถุประสงค์ของเกษตรกรประกอบด้วยและจากข้อจำกัดด้านขนาดที่ดินและจำนวนน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมแนะนำให้เกษตรกรจัดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานะของครัวเรือนเกษตรกรเอง โดยอาศัยหลักการทำการเกษตรแบบพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการทำการเกษตร ระบบการเกษตรที่เหมาะสมให้ความสำคัญในการจัดที่ดินเพื่อเก็บกักน้ำ ให้เพียงพอแก่การทำฟาร์มแบบผสมผสาน โดยมีการปลูกข้าวรวมกับการปลูกพืชไร่และไม้ผล ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ ที่สามารถจำหน่ายทำรายได้ให้แก่ครัวเรือน และในพื้นที่ไม่มีน้ำชลประทานควรแนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชตระกูลถั่วชนิดต่างๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียวฝีม้วน หรือถั่วเขียวฝัดดำ เพราะถั่วเป็นพืชที่ให้น้ำน้อย

7. คริวเรือนเกษตรที่มีปัญหาขาดแคลนเงินทุนเพื่อทำการเกษตร และภาวะหนี้สินที่มีอยู่ รัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสนับสนุนการทำการเกษตร ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

8. หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่ถูกต้องเหมาะสม เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้จริง ตลอดจนเป็นสถานที่เกษตรกรสามารถรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือร่วมกันทำกิจกรรมทางเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ส่วนสำรวจจำแนกดิน ส่วนมาตรฐานการสำรวจจำแนกดินและที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดินฉบับปรับปรุง. ปี 2546. **คู่มือการใช้แผนที่กลุ่มชุดดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจ.**

สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 2537. **การประชุมอภิปรายเรื่องภาวะหนี้สินของเกษตรกรและการกระจายสินเชื่อเพื่อการเกษตร.** เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 1/2537.

กรรณิสา สฤษฏีศิริ. 2546. **การจำแนกหน่วยที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง.** ส่วนวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน. เอกสารคัดสำเนา.

ภาคผนวก

คุณสมบัติของหน่วยที่ดินที่ถูกกำหนดให้สำรวจในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง^{1/}

หน่วยที่ดินที่ 3.31, มีเนื้อที่ทั้งหมด 22,199 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.32 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่างทั้งหมด เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนผสมตะกอนลำนํ้าและตะกอนน้ำทะเลแล้วพัฒนาในสภาพน้ำกร่อย พบในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ บริเวณชายฝั่งทะเลหรือห่างจากทะเลไม่มากนัก มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝนเป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินเหนียวจัด หน้าดินอาจแตกกระแหงเป็นร่องลึกในฤดูแล้ง และมีรอยอุ้กในดิน ดินบนมีสีดำ ส่วนดินล่างมีสีเทาหรือน้ำตาลอ่อน มีจุดประสีเหลืองและสีน้ำตาล ตลอดชั้นดิน บางบริเวณอาจพบประจุดสีแดงปะปน หรืออาจพบผลึกยิปซัมบ้าง ที่ความลึกประมาณ 1.0-1.5 เมตร จะพบชั้นตะกอนทะเลสีเขียวมะกอกและพบเปลือกหอยปน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.5-8.0 ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง

การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ในการทำนาหรือยกทรงปลูกพืชผักและผลไม้ ซึ่งไม่ค่อยมีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ถ้าเป็นที่ลุ่มมากๆ จะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมในฤดูฝน หรือถ้าหากอยู่ในบริเวณที่มีอิทธิพลของน้ำทะเลขึ้นลงอยู่ในรอบปี อาจพบปัญหาดินเค็มบ้าง ปัจจุบันจะมีระบบชลประทานทั้งคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำให้สามารถปลูกพืชได้ 2-3 ครั้งต่อปี เมื่อฝนทิ้งช่วงนานจะมีน้ำจากชลประทานเข้ามาเสริม ในบางพื้นที่ฤดูแล้งก็สามารถที่จะส่งน้ำชลประทานให้ได้

หน่วยที่ดินที่ 4 มีเนื้อที่ทั้งหมด 496,132 ไร่ หรือร้อยละ 7.08 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ ที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้า มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินเหนียวจัด หน้าดินอาจแตกกระแหงเป็นร่องในฤดูแล้ง และอาจมีรอยอุ้กในดิน ดินบนมีสีดำ หรือเทาเข้ม ดินล่างมีสีเทา น้ำตาล น้ำตาลอ่อนหรือเทาปนเขียวมะกอก มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง สีเหลือง สีน้ำตาลแก่ หรือสีแดง อาจพบก้อนปูน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในชั้นดินล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-6.5 แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกริยาเป็นกลางหรือด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0-8.0

^{1/} กรรณิสา สฤษฏศิริ การจำแนกหน่วยที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง 2546

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งยกร่อง เพื่อปลูกพืชผักหรือผลไม้ ซึ่งมักจะทำให้ผลผลิตค่อนข้างสูง กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ถ้าเป็นที่ลุ่มมากๆ จะมีความเสี่ยงน้ำท่วมในฤดูฝน

หน่วยที่ดินที่ 4₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 32,653 ไร่ หรือร้อยละ 0.46 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ หน่วยที่ดินนี้มีคุณสมบัติและลักษณะต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 4 แตกต่างกันในหน่วยที่ดินนี้ จะมีการใช้ระบบชลประทานทั้งคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ มีการส่งน้ำให้ปลูกพืชได้ 2-3 ครั้งต่อปี พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะต่อการทำนา

หน่วยที่ดินที่ 4₃ มีเนื้อที่ทั้งหมด 515 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ หน่วยที่ดินนี้มีคุณสมบัติและลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 4 ทุกประการ แตกต่างกันในหน่วยที่ดินนี้ จะมีการขุดเจาะน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้เป็นเนื้อที่มากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ เนื่องจากระบบการชลประทานไม่พอเพียง

หน่วยที่ดินที่ 4M₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 191,236 ไร่ หรือร้อยละ 2.73 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ โดยมีสภาพพื้นที่ คุณสมบัติและลักษณะต่างๆ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนหน่วยที่ดินที่ 4 แตกต่างกันในหน่วยที่ดินนี้จะมีโครงการจัดรูปที่ดิน คือ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงในรูปแบบต่างๆ

หน่วยที่ดินที่ 5 มีเนื้อที่ทั้งหมด 118,266 ไร่ หรือร้อยละ 1.69 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว เนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียว สีเทาแก่ ดินล่างเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงตลอดชั้นดิน มักพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีส ปะปนอยู่ และในชั้นดินล่างลึกๆ อาจพบก้อนปูน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-6.5 แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกริยาเป็นกลางหรือด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0-8.0

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และ ยาสูบในช่วงฤดูแล้ง ข้าวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

หน่วยที่ดินที่ 6.1 มีเนื้อที่ทั้งหมด 135,377 ไร่ หรือร้อยละ 1.93 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียว สีเทาแก่ ดินล่างเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลอ่อน

หรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงตลอดชั้นดิน บางแห่งมีศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมี สะสมพวกเหล็กแมงกานีสปะปนอยู่ด้วย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยา ดินเป็นกรดจัดถึงกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5-5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในช่วงฤดูแล้ง บริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือยาสูบ

หน่วยที่ดินที่ 7.1 มีเนื้อที่ทั้งหมด 727,837 ไร่ หรือร้อยละ 10.38 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำ พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบ หรือค่อนข้างเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินเหนียวสีเทาแก่ ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลอ่อน สีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา พบประจุสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดงปะปนตลอดชั้น ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางหรือถึงเป็นกลาง มีความค่าเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0-7.0

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ถ้าหากมีชลประทานและการจัดการที่ดี สามารถทำนาได้ 2 ครั้ง ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ในช่วงฤดูแล้ง บริเวณที่มีแหล่งน้ำ ใช้ปลูกพืชล้มลุก พืชไร่ พืชผัก หรือยาสูบ

หน่วยที่ดินที่ 7.1I₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 212,409 ไร่ หรือร้อยละ 3.03 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ หน่วยที่ดินนี้มีลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 7.1 แตกต่างกันว่า หน่วยที่ดินนี้จะมีระบบการชลประทานทั้งคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ มีการส่งน้ำให้ปลูกพืชได้ 2-3 ครั้งต่อปี พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะต่อการทำนา แต่บางพื้นที่สามารถปลูกพืชไร่ เช่น ยาสูบได้

หน่วยที่ดินที่ 7.1M₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 57,490 ไร่ หรือร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 7.1 แตกต่างกันว่า หน่วยที่ดินนี้จะมีโครงการจัดรูปที่ดิน ในรูปแบบของการพัฒนาพื้นที่ชนิดต่างๆ โดยการสร้างระบบชลประทานและทำการยกทรง สามารถทำนาได้ถึง 3 ครั้ง

หน่วยที่ดินที่ 7.1M₅ มีเนื้อที่ทั้งหมด 15,325 ไร่ หรือร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 7.1 แตกต่างกันว่า จะมีการยกทรงในพื้นที่ ช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้น สามารถปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นได้ เช่น มะม่วง เป็นต้น

หน่วยที่ดินที่ 15 มีเนื้อที่ทั้งหมด 344,778 ไร่ หรือร้อยละ 4.92 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้าพามีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วหรือเร็ว เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแห้ง ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทา ดินล่างสีน้ำตาลหรือสีเทาปนชมพู พบประจุประสีเหลืองหรือสีน้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน ในดินชั้นล่างมักพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีส ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0-7.5

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนา ในฤดูแล้งบริเวณใกล้แหล่งน้ำ ใช้ปลูกยาสูบ พืชผักต่างๆ หรือพืชไร่บางชนิด ถ้ามีการชลประทาน ใช้ทำนาได้ 2 ครั้งในรอบปี

หน่วยที่ดินที่ 15I₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 112,520 ไร่ หรือร้อยละ 1.60 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีลักษณะและคุณสมบัติ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนหน่วยที่ดินที่ 15 ทุกประการ จะแตกต่างกันที่ จะมีระบบชลประทานที่ดี คือ มีทั้งคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ มีการส่งน้ำให้ปลูกพืชได้ 2-3 ครั้งต่อปี

หน่วยที่ดินที่ 15I₂ มีเนื้อที่ทั้งหมด 4,017 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีสภาพพื้นที่และคุณสมบัติ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนหน่วยที่ดินที่ 15 แตกต่างกันที่จะมีระบบชลประทานทั้งคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ มีการส่งน้ำเพาะปลูกเฉพาะในฤดูฝน คือ เมื่อฝนมีการทิ้งช่วงนาน จะมีน้ำจากชลประทานเข้ามาเสริม ในบางพื้นที่ฤดูแล้งก็สามารถส่งน้ำชลประทานให้ได้

หน่วยที่ดินที่ 15M₁ มีเนื้อที่ทั้งหมด 65,587 ไร่ หรือร้อยละ 0.96 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีลักษณะและคุณสมบัติ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนหน่วยที่ดินที่ 15 แตกต่างกันที่มีโครงการจัดรูปที่ดินในพื้นที่ ด้วยการยกร่องทำคันดินเสริม เหมาะสำหรับการทำนา

หน่วยที่ดินที่ 15M₅ มีเนื้อที่ประมาณ 2,043 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ หน่วยที่ดินนี้มีลักษณะและคุณสมบัติเหมือนหน่วยที่ดินที่ 15 แตกต่างกันที่มีการยกร่องน้ำดินในพื้นที่ ช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีเหมาะสำหรับปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น

หน่วยที่ดินที่ 15M₆ มีเนื้อที่ประมาณ 2,881 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีคุณสมบัติและลักษณะเหมือนหน่วยที่ดินที่ 15 แตกต่างกันที่พื้นที่บางบริเวณได้มีการพัฒนาในรูปแบบอื่น ๆ พื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้ในการปลูกข้าวแต่มีบางพื้นที่ได้นำมาปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย เป็นต้น

หน่วยที่ดินที่ 16.1 มีเนื้อที่ประมาณ 126,040 ไร่ หรือร้อยละ 1.80 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้าพามีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วหรือเร็ว เนื้อดิน

เป็นพวกดินร่วนเหนียว ดินร่วนเหนียว ดินร่วนปนทรายแข็งหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ดินมีสีน้ำตาลอ่อน หรือสีน้ำตาลปนเทา และมีจุดประกายสีน้ำตาลเข้ม สีเหลือง หรือสีแดงในดินชั้นล่าง ในบางพื้นที่ อาจพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีสปะปน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำถึงค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0-6.0

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และหน้าดินแน่นทึบ ทำให้ข้าวแตกกอได้ยาก

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ทำนา ในฤดูแล้งบริเวณใกล้แหล่งน้ำ ใช้ปลูกยาสูบ พืชผักต่าง ๆ หรือพืชไร่บางชนิด ในพื้นที่ชลประทาน สามารถใช้ทำนาได้ 2 ครั้งในรอบปี

หน่วยที่ดินที่ 16.11 มีเนื้อที่ประมาณ 19,835 ไร่ หรือร้อยละ 0.28 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีคุณสมบัติและลักษณะ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนหน่วยที่ดินที่ 16.1 แต่ทุกประการ แตกต่างกันที่ จะมีการส่งน้ำให้ปลูกพืชได้ถึง 2-3 ครั้งต่อปี สามารถส่งน้ำชลประทานได้ตลอดปี พื้นที่เหมาะแก่การทำนา

หน่วยที่ดินที่ 18 มีเนื้อที่ประมาณ 28,154 ไร่ หรือร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพัง แล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำส่วนใหญ่ค่อนข้างเร็ว เนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียว ดินมีสีน้ำตาลอ่อนถึงสีเทา พบจุดประกายสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปน บางแห่งอาจพบคิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง ดินมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบนมักมีปฏิกริยาเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0-6.0 ส่วนดินชั้นล่างจะเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0-7.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีเนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย พืชมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำถ้าใช้ปลูกข้าว

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง

หน่วยที่ดินที่ 21M₆ มีเนื้อที่ประมาณ 8,386 ไร่ หรือร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา ที่เป็นส่วนต่ำของสันดินริมน้ำ มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเร็ว เนื้อดินเป็นพวกดินร่วน ดินร่วนเหนียวหรือดินร่วนปนทรายแข็ง มีสีน้ำตาลปนเทา น้ำตาล

อ่อน และพบจุดประสีต่างๆ เช่น เทา น้ำตาล น้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดินและในเนื้อดินมักมีแร่ไมกาปะปนอยู่ด้วย ดินมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-7.0 พื้นที่บางบริเวณได้มีการพัฒนาในรูปแบบอื่นๆ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะต่อการทำนา แต่ก็มีบางส่วนนำมาปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย เป็นต้น

หน่วยที่ดินที่ 31 มีเนื้อที่ประมาณ 657 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อละเอียด หรือจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงปานกลางมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-7.0

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ บริเวณที่มีความลาดชันจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูเพาะปลูก

หน่วยที่ดินที่ 31B มีเนื้อที่ประมาณ 2,535 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีคุณสมบัติและลักษณะต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 31 แตกต่างกันที่ พบในบริเวณที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ การไหลผ่านของน้ำบนผิวดิน

หน่วยที่ดินที่ 33.2 มีเนื้อที่ประมาณ 965,283 ไร่ หรือร้อยละ 13.77 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า พบบนสันดินริมน้ำเก่า เนินตะกอนรูปพัดหรือที่ราบตะกอนน้ำพา พบบริเวณพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมาก การระบายน้ำดีถึงปานกลาง เนื้อดินเป็นพวกดินทรายแป้งหรือดินร่วนละเอียด สีดินเป็นสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนแดง บางแห่งในดินล่างลึกๆ มีจุดประสีเทาและสีน้ำตาล อาจมีแร่ไมกาหรือก้อนปูนปะปนอยู่ด้วย มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้นบนมักมีปฏิกริยาเป็นกรดเล็กน้อยมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-6.5 ส่วนดินชั้นล่าง ถ้ามีก้อนปูนปะปน มีปฏิกริยาเป็นกลางถึงเป็นด่างจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0-8.5

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น ข้าวโพด อ้อย ฝ้าย ยาสูบ ถั่วต่างๆ และสับปะรด บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลหรือเป็นที่อยู่อาศัย ดินกลุ่มนี้ไม่ค่อยมีปัญหาในการใช้ประโยชน์

หน่วยที่ดินที่ 33.2B มีเนื้อที่ประมาณ 128,964 ไร่ หรือร้อยละ 1.84 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีคุณสมบัติและลักษณะ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 33.2 แตกต่างกันที่

หน่วยที่ดินนี้จะพบในบริเวณที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดมีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ การไหลผ่านของน้ำบนผิวดินเร็ว ทำให้มีปริมาณการสูญเสียผิวดินเพิ่มมากขึ้น

หน่วยที่ดินที่ 33.21₃ มีเนื้อที่ประมาณ 26,542 ไร่ หรือร้อยละ 0.38 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ มีคุณสมบัติและลักษณะ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนกับหน่วยที่ดินที่ 33.2 แต่พบทุกประการแตกต่างกันที่ในหน่วยที่ดินนี้มีการขุดเจาะน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้เพื่อช่วยในการเพาะปลูก เป็นเนื้อที่มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่

หน่วยที่ดินที่ 38.1 มีเนื้อที่ประมาณ 122,937 ไร่ หรือร้อยละ 1.75 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากดินตะกอนลำนํ้า ที่มีลักษณะการทับถมเป็นชั้น ๆ ของตะกอนลำนํ้าในแต่ละช่วงเวลา พบบนสันดินริมน้ำ หรือที่ราบตะกอนน้ำพา เป็นพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนหยาบ สีดินเป็นสีน้ำตาลอ่อน อาจพบจุดประสีเทาและสีน้ำตาลในชั้นดินล่าง ในบางบริเวณมีแรมไมกาหรือก้อนหินปูนปะปนอยู่ด้วย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-7.0

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผัก และสวนไม้ผลและยาสูบ

ดินกลุ่มนี้ไม่มีปัญหาในการใช้ประโยชน์ ยกเว้นในช่วงฤดูฝนน้ำในลำนํ้าอาจเอ่อล้นฝั่งทำความเสียหายให้แก่พืชผลไม้

หน่วยที่ดินที่ 44 มีเนื้อที่ประมาณ 50,288 ไร่ หรือร้อยละ 0.72 ของเนื้อที่ลุ่มน้ำ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ของพวกวัสดุเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดอน มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดจนถึงเป็นเนินเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีมากเกินไป เนื้อดินเป็นพวกดินทราย สีดินเป็นสีเทา หรือสีน้ำตาลอ่อน และในดินล่าง ที่ลึกมากกว่า 150 เซนติเมตร อาจพบเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย บางบริเวณอาจพบจุดประสีต่าง ๆ ในดินชั้นล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินโดยมากจะเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5-7.0

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ เนื้อดินเป็นทรายจัดและหนามาก พืชมีโอกาสขาดน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและโครงสร้างไม่ดี บริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด และปอ ส่วนไม้ยืนต้น ได้แก่ มะพร้าว และมะม่วงหิมพานต์ บางแห่งเป็นป่าเต็งรังหรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ตารางภาคผนวกที่ 1 : สถานที่เก็บข้อมูลจำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง ปีการผลิต 2544/45

ลำดับที่	หน่วยที่ดินที่	ชนิดพืช	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แบบ 1	แบบ 2	แบบ 3
1	3.3 I ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	5	น้ำเรือ่ง	ท่าฉนวน	กงไกรลาศ	สุโขทัย	6	6	1
2	3.3 I ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	2	บึงบัวโน	บึงบัว	วชิรบุรี	พิจิตร	8	8	1
3	4	ยาสูบ	8	บางหวาน	ยางซ้าย	เมือง	สุโขทัย	6	6	
4	4	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	10	วังไม้แก่น	วังวน	พรหมพิราม	พิษณุโลก	8	8	
5	4 I ₁	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	7	รายชโด	รายชโด	สามง่าม	พิจิตร	8	8	1
6	4 I ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ยาสูบ	3	คลองจำลอง	วังทอง	ศรีสำโรง	สุโขทัย	8	8	1
7	4 I ₃	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเขียวผิวดำ	4	บ้านไร่	วังไม้ขอน	สวรรคโลก	สุโขทัย	2	6	1
8	4 I ₃	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	7	หนองแม่ลอน	ท่าฉนวน	กงไกรลาศ	สุโขทัย	6	6	
9	4 M ₁	ข้าวเจ้านาปี - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	7	บ้านไร่	เมืองเก่า	เมือง	พิจิตร	8	8	1
10	4 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	7	วังจิก	วังจิก	โพธิ์ประทับช้าง	พิจิตร	8	8	1
11	5	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	9	บ้านหัวถนน	สามพวง	ศรีมาศ	สุโขทัย	3	6	1
12	5	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	13	หนองหมี่	ทุ่งหลวง	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	6	1
13	5	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง	4	หนองกุลา	หนองกุลา	บางระกำ	พิษณุโลก	6	6	
14	6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	10	คลองเตย	นาเชิงศิริ	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	6	1
15	6.1	ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม (พันธุ์สังเสริม)	5	เนินสำโรง	บ้านป้อม	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	6	1
16	6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พวงทอง)	7	คุยบ้านไธสง	คุยบ้านไธสง	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร	6	6	1
17	6.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ชาวดอกมะลิ105)	7	คุยบ้านไธสง	คุยบ้านไธสง	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร		6	
18	6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	6	หนองหูช้าง	บ้านนา	วชิรบุรี	พิจิตร	8	8	1
19	6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง(พื้นเมือง)	6	หนองเคี่ยม	มหาชัย	ไทรงาม	กำแพงเพชร	6	6	1
20	6.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม - ถั่วเหลือง(พันธุ์สังเสริม)	4	ขุนนางวัง	นาเชิงศิริ	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	6	1
21	7.1	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	9	คลองยาง	ท่าฉนวน	กงไกรลาศ	สุโขทัย	6	6	1
22	7.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหว่านน้ำตม	7	หนองหลอด	กงกลาง	กงไกรลาศ	สุโขทัย	8	8	1
23	7.1	ข้าวเจ้านาปีหว่านน้ำตม-ถั่วเหลือง	8	หนองรวก	หนองแม่แดง	ไทรงาม	กำแพงเพชร	6	6	1

ตารางภาคผนวกที่ 1 : (ต่อ)

ลำดับที่	หน่วยที่ดินที่	ชนิดพืช	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แบบ 1	แบบ 2	แบบ 3
24	7.1 I ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ-ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม	5	ป่าจิว	ป่าจิว	ศรีคีรีนาถ	สุโขทัย	2	6	1
25	7.1 I ₁	ข้าวเจ้านาปีหวานน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม	7	หนองพลับ	บรพตพิสัย	บรพตพิสัย	นครสวรรค์	6	6	1
26	7.1 I ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ- ยาสูบ	3	วังใหญ่	วังใหญ่	ศรีสำโรง	สุโขทัย	8	8	1
27	7 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหวานน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม	5	วังปลาตุก	มะตูม	พรหมพิราม	พิษณุโลก	8	8	
28	7 M ₁	ข้าวเจ้านาปีหวานน้ำตม-ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม	8	คลองตาล	หนองเขม	พรหมพิราม	พิษณุโลก	8	8	
29	7.1 M ₅	มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 1)	6	นิคมสหกรณ์	คลองมะพลับ	ศรีนคร	สุโขทัย	6	6	1
30		มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 2-3)							6	
31		มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 4-6)							6	
32		มะม่วง น้ำดอกไม้ (ปี 7-10)							6	
33	15	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ(พันธุ์ กข.10)	4	แม่จอก	หัวฟุ้ง	ลอง	แพร่	3	3	
34			14	แม่ลานพัฒนา	หัวอ้อ	ลอง	แพร่	2	3	1
35	15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ(พันธุ์พวงทอง)	1	น้ำเฒ่า	บ้านน้ำเฒ่า	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	6	1
36	15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์ชาวดอกมะลิ 105)	1	น้ำเฒ่า	บ้านน้ำเฒ่า	ศรีมาศ	สุโขทัย	3	6	
37	15	ข้าวเจ้านาปีนาดำ (พันธุ์พื้นเมือง)	3	บึงน้ำใส	วังตะแบก	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร	6	6	1
38	15	ข้าวเจ้านาปีหวานน้ำตม - ข้าวเจ้านาปรังหวานน้ำตม	6	คลองทำเนียบ	วังวน	พรหมพิราม	พิษณุโลก	8	8	1
39	15	ข้าวเหนียวนาปีนาดำ - ถั่วเหลือง	3	วังกวาง	แม่พุง	วังชัน	แพร่		2	
40			11	ป่าไผ่	แม่พุง	วังชัน	แพร่	3	4	1
41	15 I ₁	ข้าวนาปีนาดำ-ถั่วเหลือง	7	หนองหญ้าไทร	ศรีศรีมาศ	ศรีมาศ	สุโขทัย		2	1
42			2	เนินประดู่	ศรีศรีมาศ	ศรีมาศ	สุโขทัย	3	3	
43	15 I ₁	ข้าวเจ้านาปีนาดำ - ยาสูบ	4	เตวีคกลาง	ทับผึ้ง	ศรีสำโรง	สุโขทัย	8	8	1
44	15 I ₁	ข้าวเจ้านาปีหวานน้ำตม-ถั่วเขียวผิวมัน	9	ใหม่คลองม่วง	ระหาน	บึงสามัคคี	กำแพงเพชร	6	5	1

ตารางภาคผนวกที่ 1 : (ต่อ)

ลำดับที่	หน่วยที่ดินที่	ชนิดพืช	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แบบ 1	แบบ 2	แบบ 3
67	31 B	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	10	ไทรงาม	ปากน้ำ	สวรรคโลก	สุโขทัย	8	8	1
68	33.2	ส้มเขียวหวาน ปี 1 (3 ตัวอย่าง)	5	สบป่าก	แม่เก็ง	วังชิ้น	แพร่	3	9	1
69		ส้มเขียวหวาน ปี 2-3 (3 ตัวอย่าง)		สบเก็ง	แม่เก็ง	วังชิ้น	แพร่		6	
70		ส้มเขียวหวาน ปี 4-6 (3 ตัวอย่าง)								
71		ส้มเขียวหวาน 7 ปีขึ้นไป (6 ตัวอย่าง)								
72	33.2	ส้มโอ (ปี 1)	7	หนองหญ้าไทร	โพธิ์ประทับช้าง	โพธิ์ประทับช้าง	พิจิตร	6	6	
73		ส้มโอ (ปี 2-3)							6	
74		ส้มโอ (ปี 4-6)							5	
76		ส้มโอ (ปี 7 ขึ้นไป)							5	
77	33.2	กล้วยไข่ (ปี 1)	2	หนองกรด	สระแก้ว	เมือง	กำแพงเพชร	6	6	1
78	33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1	หนองไม้แดง	หนองไม้แดง	ไทรงาม	กำแพงเพชร	6	6	
79	33.2	ฝ้าย	6	หนองชุมแสง	หนองไม้แดง	ไทรงาม	กำแพงเพชร	8	10	1
80	33.2	มันสำปะหลัง	7	เขานิยม	พรานกระต่าย	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร		6	
81	33.2	อ้อยโรงงาน 1-3 ปี	2	ป่าถั่ว	มหาชัย	ไทรงาม	กำแพงเพชร	6	6	1
82	33.2	ถั่วเหลือง - ถั่วเหลือง	4	ไม่งาม	ปากน้ำ	สวรรคโลก	สุโขทัย	8	8	1
83	33.2	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	8	หนองแถม	วังตะแบก	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร	6	6	
84	33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเหลือง	1	หนองไม้แดง	หนองไม้แดง	ไทรงาม	กำแพงเพชร	6	6	1
85	33.2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวมัน	7	เขานิยม	พรานกระต่าย	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร	6	6	1
86	33.2 B	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวดำ	9	ห้วยปลาข้าง	โดนด	ศรีมาศ	สุโขทัย	2	3	1
87			8	น้ำลาด	นาเชิงศิริ	ศรีมาศ	สุโขทัย		3	
88	33.2 I ₃	พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่	9	น้ำโจน	ปากน้ำ	สวรรคโลก	สุโขทัย		3	
89	33.2 I ₃	ถั่วเหลืองต้นฝน-ปลายฝน-ฤดูแล้ง	9	น้ำโจน	ปากน้ำ	สวรรคโลก	สุโขทัย	5	6	1

ตารางภาคผนวกที่ 1 : (ต่อ)

ลำดับที่	หน่วยที่ดินที่	ชนิดพืช	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แบบ 1	แบบ 2	แบบ 3
90	38.1	อ้อยโรงงาน ปี 1 (5 ตัวอย่าง)	7	บึง	ย่านยาว	สวรรคโลก	สุโขทัย	1	3	
91		อ้อยโรงงาน ปี 2 (5 ตัวอย่าง)	8	ตัวอย่าง	ท่าชัย	ศรีสัชชนาลัย	สุโขทัย	2	11	1
92		อ้อยโรงงาน ปี 3 (4 ตัวอย่าง)								
93	44	มันสำปะหลัง	8	บักมะหว่า	พรานกระต่าย	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร		6	
94	44	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - ถั่วเขียวผิวมัน	8	บักมะหว่า	พรานกระต่าย	พรานกระต่าย	กำแพงเพชร	6	6	1
รวม								355	520	53



๒ ๒

ลมน้ำสาขาแม่น้ำยมตอนล่าง

๑